

Управление
Министерства юстиции Российской Федерации
Республике Татарстан
14 февраля 2018
Устав зарегистрирован
Государственный реестр Уставов
№ 465 от 29.11.2018
Начальник/заместитель начальника
Управления Минюста России
по Республике Татарстан

Принят решением
Совета Измерского сельского поселения
Спасского муниципального района
Республики Татарстан
от 29.11.2018 г. № 62-1
Глава Измерского сельского
поселения Р.М.Валитов

УСТАВ
муниципального образования
Измерское сельское поселение
Спасского муниципального района
Республики Татарстан

2018 год

I. Гомуми нигезләмәләр

1 Статья. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы Әжмәр авыл җирлеге муниципаль берәмлегенең исеме һәм хокукый статусы

1. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районының Әжмәр авыл җирлеге муниципаль берәмлегенә авыл җирлеге статусы бирелгән.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме –

Татарстан Республикасы Спас муниципаль районының Әжмәр авыл җирлеге муниципаль берәмлеге " (алгата бәтәкст буенча – авыл җирлеге).

3. Әжмәр авыл җирлеге муниципаль берәмлеге Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы составына керә.

2 Статья. Җирлекнең территориаль корылышы

1. Җирлек территориясе составына Әжмәр, Вожи авыллары керә.

2. Авыл җирлегенең административ үзәге-Әжмәр авылы.

3. Җирлек чикләре «Спас муниципаль районы «муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 40-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

4. Җирлек территориясе составына милек формасына һәм максатчан билгеләнешенә карамастан җирләр керә.

5. Авыл җирлеге чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

3 Статья. Гражданның җирлектә җирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Җирлектә җирле үзидарә Россия Федерациясе гражданны тарафыннан җирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка рәвешләрендә, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлаулы һәм башка җирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашырыла.

2. Гражданның җенес, раса, милләт, тел, килеп чыгышы, мөлкәти һәм вазыйфаи хәленә, дингә мөнәсәбәтенә, иҗтимагый берләшмәләргә карашларына, карашларына бәйсез рәвештә җирле үзидарәне гамәлгә ашыруга тигез хокуклы.

Җирлек территориясендә даими яки нигездә яшәүче чит ил гражданны җирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенең халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

4 Статья. Җирле үзидарә органнары структурасы

1. Җирле үзидарә органнары структурасына җирлек Советы, җирлек башлыгы, җирлек башкарма комитеты, җирлекнең Ревизия комиссиясе, Устав нигезендә төзелә торган башка җирле үзидарә органнары керә.

2. Җирлекнең җирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлеге Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

5 Статья. Җирлекнең җирле әһәмияттәге мәсьәләләре

1. Авыл җирлегенең җирле әһәмияткә ия мәсьәләләре:

1) җирлек бюджеты проектының төзү һәм карау, җирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен тикшереп тору, җирлек бюджеты үтәлеше турындагы хисапны төзү һәм раслау;

2) җирлекнең җирле салымнарын һәм җыямнарын билгеләү, үзгәртү һәм гамәлдән чыгару;

3) җирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәткә белән идарә итү, файдалану һәм эш итү;

- 4) жирлек торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын тээмин итү;
- 5) жирлек халкын элемтә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тээмин итү өчен шартлар тудыру;
- 6) жирлек халкын ял итүне оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәте белән тээмин итү өчен шартлар тудыру;
- 7) Жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спорт үсеше өчен шартлар тээмин итү, жирлекнең рәсми физкультура–сәламәтләнדרү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;
- 8) жирлекнең архив фондларын формалаштыру;
- 9) жирлек территориясен төзекләндрү кагыйдәләрен раслау, аларның үтөлешен контрольдә тоту, күрсәтелгән Кагыйдәләр нигезендә жирлек территориясен төзекләндрүне оештыру
- 10) адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәре элементлары исемнәрен бирү (Федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яисә муниципальәра әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы исемнәренә бирү, мондый атамаларны үзгәртү, гамәлдән чыгару, дәүләт адреслы реестрында мәгълүмат урнаштыру;
- 11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә ярдәм итү, кече һәм ұрта эшмәкәрлекне үстерү өчен шартлар тудыру;
- 12) жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыру һәм тормышка ашыру;
- 13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыру;
- 14) жыю (шул исәптән аерым жыю) һәм каты коммуналь калдыкларны транспортировкалау эшчәнлеген оештыруда катнашу;
- 15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту.
- 16) жирлек территориясендә яшәүче хужасыз хайваннарыны тоту һәм карап тоту буюнча чараларны гамәлгә ашыру.
- 17) жирлек чикләрендә халыкны су белән тээмин итү, су бүлү, халыкны Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә ягулык белән тээмин итү;
- 18) жирлек торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген;
- 19) милләтара һәм меконфессиональ килешүне ныгытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен саклауға һәм үстерүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауға юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;
- 20) жирлек халкының күпләп ял итү өчен шартлар тудыру һәм халык күпләп ял итә торган урыннарыны төзекләндрүне оештыру, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр бую полосуларына ирекле үтеп керүен тээмин итү.

2. Федераль законнар нигезендә жирлек жирле үзидарә органнары, Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә, жирлек бюджетыннан муниципаль район бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына, аларга жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл

итү буенча үз вәкаләтләренең бер өлешен гамәлгә ашыруны тапшыру турында Спас муниципаль районы жирле үзидарә органнары белән килешүләр төзергә хокуклы.

Мәкалә 6. Жирлек жирле үзидарә органнарының жирлекләрнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итүгә хокуклары

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары хокуклы:

- 1) жирлек музейларын булдыру;
- 2) жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкару;
- 3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнашу;
- 4) жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләр хокукларын гамәлгә ашыруга бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;
- 5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәتلәр өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм итү;
- 6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрен мобилизация эзләү буенча чараларны оештыруда һәм тормышка ашыруда катнашу;
- 7) муниципаль Янгын сагы булдыру;
- 8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру.
- 9) кеше хокукларын тәмин итүгә җәмәгать контролен гамәлгә ашыручы иҗтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтү һәм мәҗбүри тоту урыннарында булган затларга булышлык күрсәтү;
- 10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрена 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның бөтенроссия иҗтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү.
- 11) торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданның муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирү.
- 12) жирлек территориясендә яшәүче хуҗасыз хайваннарны тоту һәм карап тоту буенча чараларны гамәлгә ашыру.
- 13) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнендә 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру.
- 14) инвалидлар, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән затлар, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә ярдәм күрсәтү.
- 15) «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 1992 елның 7 февралендә 2300-1 номерлы Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләренә хәл итәргә, башка дәрәҗә вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы («Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган), әгәр бу федераль законнарда каралган булса, шулай ук башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары компетенциясенә кертелмәгән башка мәсьәләләренә хәл итәргә хокуклы, (1 пункт 2013 елның 16 октябрендә 79-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә), Россия

Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм өстәмә норматив керемнәр буенча салым керемнәреннән тыш, авыл җирлеге бюджеты керемнәре хисабына, федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән үз компетенциясеннән төшереп калдырылган бюджет керемнәре исәбенә.

Мәкалә 7. Җирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Җирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм җирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

8 Статья. Җирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре

Җирлек җирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре аша гамәлгә ашырыла:

- 1) җирлекнең социаль-иқтисады үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын тормышка ашыруда җирле үзидарә органнарының катнашуы;
- 2) җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында килешүләр (килешүләр) төзү;
- 3) даими яисә вакытлыча координацияләү, консультатив, киңәшмә һәм башка эшче органнар булдыру;
- 4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында җирлек Советының закон чыгару инициативасы;
- 5) законнарда билгеләнгән хезмәттәшлекнең башка рәвешләре.

9 Статья. Муниципаль хезмәтне хокукый җайга салу

Җирлектә муниципаль хезмәтне хокукый җайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне дә кертеп, муниципаль хезмәткәр статусын, муниципаль хезмәт үзү шартларын һәм тәртибен дә кертеп, «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 2 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 25 июнендәге 50-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы кодексы һәм җирлекнең муниципаль хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

II бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ХАЛЫК ТАРАФЫННАН ТУРЫДАН-ТУРЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУЫ ФОРМАЛАРЫ

Статья 10. Халыкның җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда турыдан-туры катнашуы

Авил халкы җирле үзидарәне турыдан туры гамәлгә ашыра һәм җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге рәвешләрдә катнаша:

- 1) җирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;
- 3) депутатны, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү;
- 4) җирлекнең чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 5) гражданның хокукый актлар чыгару инициативасы;

- 6) территорияль ижтимагый үзидарә;
- 7) жәмәгать тыңлаулары, фикер алышулар;
- 8) гражданнар жыелышы;
- 9) гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 10) халык жыены;
- 11) гражданнарны сораштыру;
- 12) жирле әһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы
- 13) жирле үзидарә органнарына гражданнарның мөрәжәгатьләре;
- 14) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар.

2. Авыл жирлеге халкы тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, ирекчелек принципнарына нигезләнгән.

3. Жирлек жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законда башкача билгеләнмәгән очракта, килешү нигезендә төзелә.

11 Статья. Жирле референдум.

1. Жирле референдум халык тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү максатларында үткәрелә.

2. Жирле референдум жирлекнең бөтен территориясендә «Россия Федерациясе гражданнарының сайлау хокуклары һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләргә исәпкә алып үткәрелә.

Жирле референдумда катнашуга гражданнарның хокуклары гарантияләре, шулай ук жирле референдумны әзерләү һәм үткәрү тәртибе «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Федераль закон һәм Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

3. Жирле референдумда яшәү урыны жирлек чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданнары катнашырга хокуклы. Россия Федерациясе гражданнары яшерен тавыш биргәндә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә жирле референдумда катнаша.

4. Жирле референдум үткәрү турындагы карар авыл жирлеге Советы тарафыннан инициативасы буенча кабул ителә:

1) жирле референдумда катнашу хокукына ия булган гражданнар;;

2) сайлау берләшмәсе, уставлары сайлауларда һәм (яки) референдумнарда катнашуын күздә тоткан һәм федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән башка ижтимагый берләшмә;

3) жирлек Советы һәм жирлек башлыклары, алар белән бергәләп күрсәтелгән.

5. Жирле референдумны гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый оешмалар инициативасы буенча билгеләү шарты булып, әлеге инициативага ярдәм итүгә кул кую тора, алар саны жирлек территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар саныннан биш процент тәшкил итәргә тиеш, ләкин 25 имза булырга тиеш түгел.

6. Референдум үткәрү инициативасы, жирлек Советы һәм жирлек башлыгы белән берлектә күрсәтелгән, жирлек Советы карары һәм жирлек башлыгы карары белән рәсмиләштерелә.

7. Жирлек Советы Жирле референдум үткәрү инициативасын тәкъдим итү турында документлар авыл жирлеге Советына кергән көннән алып 30 көн эчендә жирле референдум билгели.

Жирле референдум билгеләнгән вакытка жирлек Советы тарафыннан билгеләнмәгән очракта, референдум гражданнар, сайлау берләшмәләре, жирлек башлыгы, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясе яисә прокурор мөрәҗәгатәләре нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд тарафыннан билгеләнгән жирле референдум жирлекнең сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, ә аны үткәрүне тәэмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең башкарма органы яки суд тарафыннан гамәлгә ашырыла, анда жирле референдум үткәрүне тәэмин итү йөкләнгән башка орган тарафыннан башкарыла.

8. Тавыш бирү нәтиҗәләре һәм жирле референдумда кабул ителгән карар рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка хәбәр итәргә) тиеш.

9. Жирле референдумда кабул ителгән карар жирлек территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфаи затлары яки жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

10. Жирлек жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән әлеге устав белән билгеләнгән вәкаләтләрне чикләү нигезендә карарның үтәлешен тәэмин итә.

11. Жирле референдум үткәрү турындагы карар, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карар суд тәртибендә гражданнар, жирле үзидарә органнары, федераль закон нигезендә дәүләт хакимияте органнары тарафыннан вәкаләтле прокурор тарафыннан шикаять бирелергә мөмкин.

12 Статья. Муниципаль сайлаулар

1. Жирлектә муниципаль сайлаулар яшерен тавыш биргәндә гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә жирлек Советы депутатларын сайлау максатларында үткәрелә.

2. Сайлау көнендә 18 яшькә җиткән һәм сайлау хокукына ия булган Россия Федерациясе гражданынны жирлек Советы депутаты итеп сайлана ала.

3. Муниципаль сайлаулар жирлек Советы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлауларны билгеләү турындагы карар 90 көннән дә иртәрәк кабул ителергә һәм тавыш бирү көненә кадәр 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш. Әлеге карар кабул ителгән көннән соң 5 көннән дә соңга калмыйча массакуләм мәгълүмат чараларында рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш.

Вакытыннан алда сайлауларны билгеләгәндә әлеге статьяда күрсәтелгән сроклар кыскартылырга мөмкин, ләкин өчтән бер өлешкә ким булмаска тиеш.

Федераль законнар, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән очракларда муниципаль сайлаулар жирлек сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль сайлауларны әзерләү һәм үткәрү сайлау комиссияләренә аларның компетенциясе чикләрендә йөкләнә.

5. Авыл жирлеге Советына депутатлар сайлау 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы " Россия Федерациясе гражданнының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында «Федераль Законда, Татарстан Республикасы Сайлау Кодексында билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

6. Жирлек Советы депутатлары бер мандатлы сайлау округлары буенча сайлана, ул сайлау округына сайлаучыларның вәкиллегең уртача нормасы нигезендә төзелә.

7. Бер мандатлы сайлау округы буенча сайланган дип тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның иң күп тавышын алган теркәлгән кандидат таныла.

Әгәр жирлек Советына депутатлар сайлауда тавыш бирү бер мандатлы сайлау округында бер кандидатура буенча үткәрелсә, сайлап алынган кандидат санала, ул тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның 50 проценттан да ким булмаган тавышын алган. Теркәлгән кандидатлар тарафыннан алынган тавышлар саны белән чагыштырганда, элек теркәлгән кандидат сайланган дип санала.

8. Жирлек Советы депутатларын сайлау нәтижеләре рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш (халыкка хәбәр итәргә).

Статья 13. Жирлек Советы депутаты фикере буенча тавыш бирү

1. Авыл жирлеге Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, закон һәм әлеге устав белән билгеләнгән нигезләр һәм тәртиптә сайлаучылар тарафыннан чакырылырга мөмкин.

2. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу нигезләре булып депутатның үзенә карата ышанычын шик астына куя һәм депутат вазыйфаларын яисә бурычларын үтәмәүдә, депутат, жирлек башлыгы статусына туры килми торган гамәлләр кылуда чагылган законлы булмаган конкрет карарлары яки гамәлләре (гамәл кылмау) суд тәртибендә расланганнар, Россия Федерациясе Конституциясен, Татарстан Республикасы Конституциясен, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарын һәм башка норматив хокукый актларын бозу санала, әлеге Устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актлар.

3. Авыл жирлеге Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү Халык инициативасы буенча үткәрелә.

4. Авыл жирлеге Советы депутатын чакыртып алу һәм гражданның имзаларын жыю инициативасын күрсәтү өчен муниципаль сайлауларда катнашу хокукы булган 10 кешедән дә ким булмаган инициативалы төркем барлыкка килә.

5. Инициативалы төркем жирлекнең сайлау комиссиясенә инициативалы төркемне теркәү турында үтенеч белән мөрәҗәгать итә. Инициативалы төркем үтенечнамәсендә депутатның аны чакыруга нигез булып торган конкрет хокукка каршы карарына яисә гамәленә (гамәл кылмау) күрсәтелү аның исемен, исемен, атасының исемен, туган көнен һәм урынын, паспортны яки паспортны алыштыручы документның сериясен, номерын һәм датасын, аның органы исемен яисә кодын күрсәтеп, шулай ук инициативалы төркемнең һәр әгъзасының һәм аның исемнән эш итәргә вәкаләтле затларның яшәү урыны күрсәтелгән булырга тиеш. Инициативалы төркемнең үтенечнамәсе күрсәтелгән төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзаланырга тиеш. Үтенечнамәгә депутатның күрсәтелгән хокукка каршы карарлары яки гамәлләре (гамәл кылмау) расланган суд карары беркетелергә тиеш.

6. Инициатив төркемне теркәү, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү үткәру инициативасын хуплау өчен имзалар жыю, жыелган имзаларны тикшерү жирле референдум үткәру өчен законда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Авыл жирлеге Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып, жирле референдум үткәру өчен законда билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

8. Жирлек сайлау комиссиясенең инициатив төркеме үтенечнамәсен караганда, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләгәндә тиешле депутат жирлек Советына аны чакыртып алу өчен нигез сыйфатында бирелә торган хәлләр турында аңлатма бирергә, кирәкле документлар тапшырырга хокуклы. Күрсәтелгән депутат сайлау комиссиясе, жирлек Советы утырышларына өч көннән дә соңга калмыйча аларны үткәрү вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр ителергә тиеш.

9. Аны чакыртып алу буенча тавыш бирүне уздырганда жирлек Советы депутаты сайлаучыларга бәяләмә бирү өчен нигез буларак тәкъдим ителгән шартлар уңаеннан аңлатма бирү максатларында инициатив төркем белән тигез нигезләрдә агитация алып бару хокукына ия.

10. Авыл жирлеге Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы тиешле сайлау округында теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан да ким булмаган өлеше тавыш бирсә, кире кайтарылды дип санала.

11. Жирлек Советы депутаты фикере буенча тавыш бирү нәтижеләре рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш (халыкка хәбәр итәргә).

12. Жирлек сайлау комиссиясе 5 көн эчендә чакыртып алу буенча тавыш бирүгә рәсми йомгак ясаганнан соң инициативалы төркемгә, жирлек советына һәм жирлек Советының тиешле депутатына аны чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгаклары турында язма рәвештә хәбәр итә.

Статья 14. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләрне үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның чикләрне үзгәртүгә рөхсәт алу, жирлекне үзгәртеп кору максатларында үткәрелә.

2. Авыл жирлеге чикләрен үзгәртү, үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлекнең бөтен территориясендә яки аның территориясе өлешендә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән очракларда үткәрелә.

3. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып үткәрелә.

4. Авыл жирлеге чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда жирлек яки жирлекнең яртысыннан артык кешесе катнашса, үзгән дип санала. Авыл жирлеге чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, авыл жирлеге үзгәртеп коруы әлеге үзгәрешләр өчен алынган дип санала, үзгәртеп корулар жирлек халкын яисә жирлекнең бер өлешен тавыш бирүдә катнашкан яртысыннан артык кеше тавыш биргән.

5. Чикләрне үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижеләре һәм кабул ителгән карарлар рәсми басылып чыгарга тиеш (халыкка хәбәр итәргә).

Статья 15. Гражданның хокукый актлар чыгару инициативасы

1. Гражданның әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокукый актлар чыгару инициативасына хокуклы.

2. Сайлау хокукына ия, сайлау хокукына ия, жирлек халкының 2 проценттан да ким булмаган санда гражданныр төркеме хокукый инициатива белән чыгыш ясый ала.
3. Хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру максатларында гражданныр хокукы:
 - яшәү (эш) урыны буенча гражданныр жыелышларын һәм фикер алышу һәм хокукый инициатива күрсәтү буенча башка коллектив чаралар оештырырга һәм үткәргә;
 - хокукый актлар чыгару инициативасын тәкъдим итүгә ярдәм итү өчен кул куюны жыю буенча инициатив төркемнәр булдыру;
 - жирлек халкының имзаларын жыю һәм закон чыгару инициативасына каршы килми торган ысуллар белән тәкъдим итүгә агитация алып бару.
4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданнырга хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.
5. Гражданнырның хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты, әлеге устав белән билгеләнгән компетенция нигезендә, авыл жирлеге Советы тарафыннан аның ачык утырышында яисә жирлек башлыгы тарафыннан аны гамәлгә кертү көненнән өч ай эчендә мәжбүри карап тикшерелергә тиеш.
6. Гражданнырның хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты караганда, гражданнырның инициатив төркеме вәкилләренә үз позициясен баян итү мөмкинлеге тәэмин ителергә тиеш.
7. Гражданнырның хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты карау процедурасы жирлек Советы Регламенты, жирлек башлыгының норматив хокукый акты белән билгеләнә.
8. Гражданнырның хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты карап тикшерү нәтижеләре буенча кабул ителгән дәлилләнгән карар рәсми рәвештә аның кертикән гражданнырның инициатив төркеме мәгълүматларына житкерелергә тиеш.

Статья 16. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Жирлектә территориаль ижтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданнырның жыелышлар һәм конференцияләре үткәрү, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә органнары булдыру юлы белән гамәлгә ашырыла.
2. Территориаль ижтимагый үзидарә гражданнырның түбәндәге яшәү территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла: күпфатирлы торак йортның подъезды; күпфатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; авыл торак пункты; гражданнырның башка яшәү территорияләре.
3. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре жирлек Советы тарафыннан әлеге территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан раслана торган жирлектә территориаль ижтимагый үзидарә турында нигезләмәдә билгеләнгән тәртиптә билгеләнә.
4. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган Территория башка шундый ук Территория составына керә алмый.
5. Аның Уставы нигезендә территориаль ижтимагый үзидарә юридик зат була ала һәм коммерциячел булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.
6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставында билгеләнә:
 - 1) үл гамәлгә ашырыла торган территория;

- 2) Территориаль ижтимагый үзидарэ эшчэнлегенең максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;
- 3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарының вәкаләтләрен, хокукларын һәм бурычларын формалаштыру, туктату тәртибе, вәкаләтләре вакыты;
- 4) карарлар кабул итү тәртибе;
- 5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәт һәм финанс чараларыннан файдалану һәм файдалану тәртибе;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.
7. Территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлеге мәсьәләләре буенча гражданнарның жыелышлар, конференцияләре аның Уставы нигезендә чакырыла.
8. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы, әгәр анда уналты яшкә житкән территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, хокуклы санала.
Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналты яше тулмаган территориядә яшәүчеләрнең өчтән икесенең гражданнар жыелышларында сайланган делегатларның өчтән икесе катнашса, хаклы санала.
9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар жыелышы, конференциясенең аерым вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:
 - 1) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары структурасын билгеләү;
 - 2) Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр кертү;
 - 3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарын сайлау;
 - 4) территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;
 - 5) территориаль ижтимагый үзидарәнең керемнәр һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;
 - 6) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары эшчәнлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау.
10. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары:
 - 1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен кайгырталар;
 - 2) гражданнар жыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәэмин итәләр;
 - 3) территорияне карап тоту, төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, жирлек башкарма комитеты белән килешү нигезендә дә тормышка ашыра алалар;
 - 4) жирле үзидарэ органнарына (жирлек Советына, жирлек башлыгына һәм авыл жирлеге башкарма комитетына) әлеге органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль норматив хокукый актлар проектларын кертергә хокуклы, алар әлеге актларны кабул итү компетенциясенә кертелгән.
11. Территориаль жәмәгать үзидарәсен оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

17 Статъя. Территориаль ижтимагый үзидарэ учреждениеләре тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарэ учреждениесе максатларында гражданнар, жирле үзидарэ органнары инициативасы белән территориаль ижтимагый үзидарэ Уставы

проектын эшләүне гамәлгә ашыручы һәм әлеге территорияль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территориядә яшәүче гражданныр җыелышын оештыра торган инициатив төркем барлыкка килә.

2. Гражданныр җыелышы тиешле җирлек территориясендә территорияль иҗтимагый үзидарә төзү турында Карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук җирлек Советында территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйле мәсьәләләр буенча гражданныр җыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле вәкилле (вәкилләрне) билгели.

3. Территорияль җәмәгәтчелек үзидарәсе җирлек Советы территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәгән вакыттан бирле гамәлгә куелган дип санала.

Мәкалә 18. Территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү өчен вәкаләтле вәкил (вәкаләтле вәкилләр) гражданныр җыелышы җирлек башлыгына тапшырыла:

1) территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында гариза, ул гражданнырның барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган;

2) территорияль җәмәгәт үзидарәсен төзү турында Карар кабул ителгән гражданныр җыелышы беркетмәсе, паспорт яки паспортны алыштыручы документның фамилиясе, исеме, атасының исеме, туу датасы, сериясе, номеры һәм бирелү датасы, һәр вәкаләтле вәкилнең яшәү урыны адресы күрсәтелгән;

3) территорияль иҗтимагый үзидарә Уставының ике нөсхәсе.

2. Әлеге статьяның 1 пунктында билгеләнгән документлардан тыш, башка документларны тапшыру турындагы таләп рәхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкилгә документлар алуда, аларны алу исемлеген һәм датасын күрсәтеп, расписка бирелә.

3. Җирлек башлыгы территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында документлар кергән көннән алып ике атналык вакыт эчендә аны алдан карауны һәм уставны теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында җирлек Советы Карары проектын әзерләүне оештыра.

4. Гражданныр җыелышының вәкаләтле вәкилләре территорияль иҗтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм җирлек Советы утырышында киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы.

5. Җирлек советы территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү яки әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документлар җирлек башлыгы тарафыннан алынганнан соң 30 көн эчендә аны теркәүдән баш тарту турында Карар кабул итә. Баш тарту теркәү устав булырга тиеш мотивирован.

6. Территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып территорияль иҗтимагый үзидарә Уставының Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, җирлек Уставына, башка муниципаль норматив хокукый актларга каршы килүе тора.

7. Территорияль иҗтимагый үзидарә уставын территорияль иҗтимагый үзидарә төзүнең максатка ярашлы булмавы аркасында теркәүдән баш тарту рәхсәт ителми.

8. Җирлек Советы тарафыннан кабул ителгән территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча дәлилләнгән карар өч көн эчендә рәсми рәвештә гражданныр җыелышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкил) игътибарына җиткерелергә тиеш.

9. Җирлек Советы тарафыннан территорияль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында Карар кабул ителгән очракта уставның бер нөсхәсе аны теркәү турында тамгасы белән

гражданнар жылышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче нөсхәсе җирлек Советында саклана.

10. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә җирлек Советы тарафыннан теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр аларны теркәү көненән үз көченә керә.

19 Статья. Жәмәгать тыңлаулары, фикер алышулар

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектлары буенча фикер алышу өчен җирлек Советы, җирлек башлыгы катнашында халык алдында тыңлаулар уздырылачак.

2. Халык алдында тыңлаулар авыл җирлеге Советы яки җирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә.

Халык яки авыл җирлеге Советы инициативасы белән үткәрелгән халык тыңлаулары җирлек Советы тарафыннан, ә җирлек башлыгы инициативасы буенча җирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Халык тыңлауларына чыдарга тиеш:

1) җирлек уставы проекты, шулай ук әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, җирлек Уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция (устав) яисә Россия Федерациясе субъекты законнары нигезләмәләрен әлеге уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында төгәл күрсәтү рәвешендә үзгәрешләр кертелә торган очраклардан тыш, авыл җирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты;

2) җирлек бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

2.1) муниципаль берәмлекнең социаль-иқтисадый үсеше стратегиясе проекты;

3) җирлекне үзгәртеп кору турындагы мәсьәләләр, әгәр «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә җирлекне үзгәртеп кору өчен тавыш бирү юлы белән белдерелгән район халкының ризалыгы алу таләп ителә;

4. Ачык тыңлаулар үткәрү турындагы карар, әгәр башка срок гамәлдәге законнар белән каралмаган булса, тиешле орган яисә җирлекнең вазыйфаи заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проектын карау көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Гавами тыңлаулар үткәрү вакытын һәм урынын күрсәтеп, ачык тыңлауларга чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проектын, әгәр башка срок гамәлдәге законнар белән каралмаган булса, гавами тыңлаулар уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча бастырырга (халыкка хәбәр итәргә) тиеш.

6. Халык алдында тыңлаулар үткәрү турындагы карар басылып чыккан көннән алып һәм аларны үткәрү көненә кадәр авыл халкы авыл җирлеге башлыгына гавами тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәrmәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый актның гавами тыңлауларына чыгарыла торган төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр җибәрергә хокуклы. Авыл җирлеге башлыгы кәргән тәкъдимнәрне һәм искәrmәләрне гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәrmәләр халык тыңлауларында катнашучылар игътибарына җиткерелә.

7. Гавами тыңлаулар муниципаль норматив хокукый акт проектын карау көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча уздырыла. Халык алдында тыңлаулар белгечләрене, экспертларны чакырып уздырыла, халык тыңлауларында җирлекнең теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы, әгәр башка срок гамәлдәге законнар белән каралмаган булса.

8. Гавами тыңлаулар нәтижеләре буенча жирле үзидарә органнары һәм жирлекнең урындагы затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, алар компетенциясенә муниципаль норматив хокукый акт проектын гавами тыңлауларга чыгарыла торган кабул итү кертелгән.

9. Ачык тыңлаулар нәтижеләре, кабул ителгән карарларның дәлилленгән нигезләнешен дә кертеп, ачык тыңлаулар үткәргәннән соң 5 көннән дә соңга калмыйча бастырылырга (халыкка игълан ителгән) тиеш, әгәр башка срок гамәлдәге законнар белән каралмаган булса.

10. Халык тыңлауларын оештыру һәм үткәрү тәртибе жирлек Советы тарафыннан расланган норматив хокукый акт белән билгеләнә.

Жәмәгать тыңлауларын үткәрү тәртибе шулай ук шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турындагы законнар нигезләмәләрен исәпкә алып вәкиллеке органның муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнә ала.

11. Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияне межалау проектлары, территорияләренә төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән расланган документларның берсенә, жир кишәрлегенә яисә капитал төзелеш объекттын шартлы рәвештә рөхсәт ителгән файдалануга рөхсәт бирү турында карар проектлары, рөхсәт ителгән төзелешнең чик параметрларынан кире кагуга рөхсәт бирү турында карар проектлары буенча карар проектлары буенча, жир кишәрлекләреннән һәм капитал төзелеш объектларынан рөхсәт ителгән башка төр файдалану мәсьәләләре буенча жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләренә расланган кагыйдәләре булмаганда ижтимагый фикер алышулар яисә гавами тыңлаулар үткәрелә, аларны оештыру һәм үткәрү тәртибе шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турындагы законнар нигезләмәләрен исәпкә алып жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

Муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләре гражданның жыены тарафыннан гамәлгә ашырыла торган жирлектә халык алдында тыңлаулар һәм ижтимагый фикер алышулар муниципаль хокукый актлар проектлары һәм гражданның жыены тарафыннан кабул ителә торган мәсьәләләр буенча үткәрелергә мөмкин.

20 Статъя. Гражданның жыелышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу, жирлек жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазыйфаи затларының эшчәнлегенә турында халыкка мәгълүмат бирү, жирлек территориясендә территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру турында гражданның жыелышы үткәрелергә мөмкин. Гражданның жыелышлар микрорайоннар, торақ массивлар, кварталлар, урамнар, торақ йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданның жыелышы халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очрақларда үткәрелә.

3. Жирлек советы яки жирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданның жыелышы жирлек советы яки жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданның жыелышы жирлек Советы тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм әлегә территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма житәкчеләренә язмача тәкъдиме буенча билгеләнә

Гражданның жыелышын үткәрү турындагы тәкъдимдә аны карап тикшерүгә чыгарыла торган сораулар исемлегенә һәм жыелыш үткәрү урыны булырга тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә жыелышны үткәрү инициативасы белән әлегә гражданның жыелышы - аларның фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәү урынын күрсәтеп мөрәжәгать иткән очрақта.

Жирлек советы якин килэчэктэ гражданныр жыелышын үткэрү турындагы тэкъдимне карый.

Жирлек советы гражданнырның аның максатка ярашлы булмавы буенча жыелуын үткэрүдән баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарэне гамэлгэ ашыру максатларында гражданныр жыелышын билгеләү һәм үткэрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарэ уставы белән билгеләнә.

6. Гражданныр жыелышын үткэрү вакыты һәм урыны турында һәм тиешле территориядә яшәүчеләр жыелыш үткэрү көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча, әлеге массакуләм мәгълүмат чарасыннан, почта хәбәрләреннән, фатир (йорт) жыеннарыннан, белдерүләрдән һәм башка мөмкин булган чараларны файдаланып хәбәр ителә.

Гражданныр жыелышын әзерләү һәм үткэрүне жирлек башкарма комитеты тәэмин итә.

7. Жыелышлар эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданныр катнаша ала. Жыелышта катнашу хокукына ия гражданнырның гомуми саны Россия Федерациясе гражданнырының тору урыны һәм яшәү урыны буенча Россия Федерациясе чикләрендә муниципаль сайлаулар үздырганда файдаланыла торган теркәү исәбе мәгълүматлары нигезендә билгеләнә.

Әгәр анда жыелышта катнашырга хокуклы гражданныр санының өчтән бер өлеше катнашса, гражданныр жыелышы хаклы санала.

Жыелышның карарлары жыелышта катнашкан гражданнырның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданныр жыелышы жирле үзидарэ органнарына һәм жирлек жирле үзидарэ вазыйфаи затларына мөрәжәгатьләр кабул итә, шулай ук жирле үзидарэ органнары һәм жирлек жирле үзидарэ вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданныр жыелышын тэкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайлый ала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарэне гамэлгэ ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча гражданныр жыелышы территориаль ижтимагый үзидарэ уставына кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданныр жыелышы тарафыннан кабул ителгән мөрәжәгатьләр жирле үзидарэ органнары һәм жирлекнең жирле үзидарэ вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

11. Гражданныр жыелышын билгеләү һәм үткэрү тәртибе, шулай ук гражданныр жыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарэ уставы белән билгеләнә.

12. Гражданныр жыелышы нәтижәләре аны үткэргәннән соң бер ай вакыт эчендә рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

21 Статъя. Халык конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле энәмияткә ия мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм жирлек вәкилләренең фикерләрен ачыклау зарур булган очракта үткәрелә. Авыл жирлегенең тиешле территориаль өлешләрендә яшәүчеләр арасыннан гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданныр жыелышлары кыенлашкан, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданныр жыелышында катнашу хокукына ия кешеләр саны 100 кешедән артып киткән очракларда үткәрелә.

2. Гражданныр конференциясен (делегатлар жыелышын) билгеләү һәм үткэрү, делегатларны сайлау тәртибе әлеге Устав, жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарэ уставы белән билгеләнә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.
4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белән үткәрелә. Авыл жирлеге Советы яки жирлек башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирлек Советы яисә жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.
5. Әгәр анда уналты яше тулмаган территориядә яшәүчеләрнең өчтән икесенең катнашуы катнашса, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) дәрәс санала. Конференция карарлары (делегатлар жыелышы) конференциядә катнашкан делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.
6. Гражданнар конференциясе йомгалары (делегатлар жыелышы) аны үткәргәннән соң бер ай вакыт эчендә рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

22 Статья. Халык жыены

1. Гражданнар жыены жирле үзидарәне халык тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның катнашуы формасы булып тора.
2. Гражданнар жыены «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законда каралган очракларда һәм «Спас муниципаль районының Ямбақты авыл жирлеге составына керүче торак пунктларда гражданнар жыенын үткәрү тәртібе турында» гы Положение нигезендә муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы карары белән расланган очракларда үткәрелә.
3. Законда каралган очракларда 25.1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында " 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гражданнар жыены үткәрелә ала:
 - 1) авыл жирлеге чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча, аның составына күрсәтелгән торак пункт керә, әлеге торак пункт территориясен башка жирлек территориясенә кертә;
 - 2) муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләрен гражданнар жыенында гамәлгә ашыра торган жирлектә күрсәтелгән жирлекнең чикләрен үзгәртү, чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча;
 - 3) Әгәр сайлау хокукына ия жирлек халкы 100 дән артык кеше булса, муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра торган жирлектә жирлекнең вәкиллеке органы төзү, аның саны һәм вәкаләтләре вакыты турында мәсьәлә буенча;
 - 4) муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләре гражданнар жыены тарафыннан гамәлгә ашырыла торган жирлектә гражданнарның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча;
 - 5) авыл жирлеге составына, шәһәр эчендәге район, федераль әһәмияттәге шәһәр округы территориясе, яисә муниципаль район чикләрендә урнашкан торак пункт территориясендә гражданнарның үзара салымын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча;
 - 6) халык инициативасын жирле үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру белән бәйлә мәсьәләләр буенча шәһәрара территориядә урнашкан торак пунктта күрсәтү максатларында;
 - 7) авыл жирлегенең халык саны 100 кешедән артмаган очракта, авыл халкының түбән тыгызлыгы түбән булган территориядә урнашкан, жирлекнең юкка чыгуы мәсьәләсе буенча;

- 8) авыл торак пункттында Иске Суыксу авыл торак пункты кандидатурасын тәкъдим итү мәсьәләсе буенча, шулай ук авыл торак пункты старостасы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча;
- 9) авыл торак пункттында гражданнар жыены шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда муниципаль хезмәт вазыйфаларын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатуралар тәкъдим итү максатларында үткәрелә ала.
4. Гражданнар жыены муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан яисә сайлау хокукына ия, кимендә 10 кеше булган торак пункт халкы төркеме инициативасы белән билгеләнә.
5. Жыен үткәру инициативасына ярдәм итәргә тиешле имзалар саны сайлау хокукына ия, даими яки нигездә торак пункт территориясендә яшәу урыны буенча теркәлгән гражданнар саныннан 5 процент тәшкил итә, ләкин 25тән дә ким булырга тиеш түгел.
6. Муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан күрсәтелә торган гражданнар жыены муниципаль берәмлек башлыгы карары белән билгеләнә, инициативалы төркем тарафыннан күрсәтелә торган гражданнар жыены муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы карары белән билгеләнә.
7. Торак пунктта яшәүчеләр гражданнар жыеннарын үткәру вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр ителәр, «Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы Әжмәр авыл җирлеге составына керүче торак пунктларда гражданнар жыеннарын әзерләу тәртибе турында» Положениесенә туры китереп, гражданнар жыеннарын үткәругә әзерлек тәртибе нигезендә, гражданнарны кабул итүгә чыгарыла торган мәсьәләләр буенча муниципаль хокукый акт проекты һәм материаллар белән алдан ук билгеләп үтелә.
8. Жыенда кабул ителгән карарлар муниципаль хокукый актлар булып торалар, муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан имзаланалар һәм Татарстан Республикасы муниципаль хокукый актлары регистрына кертелергә тиеш.

Мәкалә 23. Гражданнарны кабул итү

1. Гражданнарны сораштыру бөтен территориядә яки җирлек территориясендә җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлар, шулай ук дәүләт хакимияте органнары карарларын кабул иткәндә халыкның фикерен һәм аны исәпкә алу өчен үткәрелә. Сораштыру нәтиҗәләре тәкъдим итү характерында.
2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия җирлек халкы катнаша ала.
3. Гражданнарны сораштыру инициативасы буенча үткәрелә:
- 1) җирлек советы яки җирлек башлыгы-җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;
 - 2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - республика һәм республика әһәмиятендәге объектлар өчен җирлек җирләренең максатчан билгеләнешен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнар фикерен исәпкә алу өчен.
4. Гражданнар арасында сораштыру билгеләү һәм үткәру тәртибе Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә
5. Гражданнар арасында сораштыру билгеләү турындагы карар җирлек Советы тарафыннан кабул ителә. Авыл җирлеге Советы карарында гражданнар арасында сораштыру билгеләү турында билгеләнә:
- 1) сораштыру үткәру датасы һәм сроклары;
 - 2) Сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) мәсьәләне (мәсьәләләрне) формулировкалау;
 - 3) сораштыру үткәру методикасы;
 - 4) сораштыру кәгазе формасы;
 - 5) сораштыруда катнашучы җирлек халкының минималь саны.

6. Жирлек халкы аны үткәругә кадәр 10 көннән дә ким булмаган вакыт эчендә гражданнар арасында сораштыру үткәру турында хәбәр итә.

7. Гражданнар арасында сораштыру әзерләүгә һәм уздыруга бәйле чараларны финанслау гамәлгә ашырыла:

- 1) жирлек бюджеты хисабына-жирлек жирле үзидарә органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда;
 - 2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән-Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.
8. Сораштыру нәтижәләре аны үткәргәннән соң бер ай вакыт эчендә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш. Сораштыру нәтижәләре белән жирлекнең теләсә кайсы кешесе таныша ала. Сораштыру нәтижәләре жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул иткәндә исәпкә алынырга тиеш.

Статья 24. Жирле әһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын һәм жирле әһәмияттәге башка аеруча мөһим мәсьәләләргә халык фикер алышуына чыгару турындагы карар жирлек Советы тарафыннан тиешле территориядә яшәүче гражданнарның үз инициативасы яисә таләбе буенча жирлек советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.
2. Муниципаль хокукый акт проекты тексты һәм мәсьәләләр буенча халык фикер алышуына чыгарыла торган башка материаллар аларны халык фикер алышуына чыгару турында Карар кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарыла, жирлек халкына жибәрелә, халыкка танышу өчен уңайлы урыннарда урнаштырыла, башка ысуллар белән халыкка игълан ителә.
3. Халык фикер алышуына сорау чыгару белән бергә жирлек советы фикер алышу барышында керә торган тәкъдимнәрне һәм искәرمәләргә карау эшен оештыру вакытын һәм тәртибен билгели, әлеге максат өчен махсус комиссия төзи.
4. Жирлек советы үзе чыгара торган муниципаль хокукый актлар проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышуны тәэмин итә, моның өчен кирәкле шартлар тудыра.
5. Халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәرمәләр жирлек советына жибәрелә.
6. Муниципаль хокукый актлар проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәرمәләр жирлек Советы тарафыннан карала.
7. Халык фикер алышуы нәтижәләре турында халыкка хәбәр ителә.

Мәкалә 25. Жирлекнең ижтимагый (консультатив) советлары

1. Жирле әһәмияткә ия мәсьәләләр буенча карарлар эшләп чыгарганда халыкның ихтыяжларын һәм мәнфәгатьләрен исәпкә алу, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә ижтимагый контрольне гамәлгә ашыру максатларында гражданнарның һәм жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеген тәэмин итү өчен жирлекнең ижтимагый советы төзелә.

2. Жирлекнең ижтимагый советы аның эшчәнлегендә жирлек халкының, ижтимагый берләшмәләргә һәм башка коммерцияле булмаган оешмаларның ирекле катнашуы нигезендә формалаша.

3. Жирлекнең ижтимагый советын формалаштыру тәртибе, аның утырышларын үткәру һәм карар кабул итү тәртибе, жирлекнең ижтимагый советы эшчәнлегенә ярдәм итү, консультация бирү һәм башка мәсьәләләр буенча жирлек жирле үзидарә органнарының

бурычлары һәм җаваплылыгы, аның роспускасы процедурасы, шулай ук аны оештыруның һәм эшчәнлегенең башка мәсьәләләре, җирлек Советы тарафыннан раслана торган нигезләмә белән билгеләнә.

4. Башка иҗтимагый (консультатив) киңәшләр җирлекнең җирле үзидарә органнары каршында аларның карарлары нигезендә барлыкка килергә мөмкин.

5. Иҗтимагый (консультатив) советларда эш иҗтимагый башлангычларда гамәлгә ашырыла.

Статья 26. Җирле үзидарә органнарына гражданның мөрәҗәгатьләре

1. Гражданның җирлекнең җирле үзидарә органнарына шәхси һәм күмәк мөрәҗәгатьләргә хокукы.

2. Гражданның мөрәҗәгатьләре «Россия Федерациясе гражданның мөрәҗәгатьләрен карау тәртібе турында» 2006 елның 2 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында гражданның мөрәҗәгатьләре турында» 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртіптә һәм срокларда карап тикшерелергә тиеш.

3. Гражданның мөрәҗәгатьләрен карау тәртібен һәм срокларын бозган өчен Җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә җаваплы.

Статья 27. Авыл торак пункты старостасы

1. Җирлек җирле үзидарә органнары һәм авыл халкы арасында җирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл иткәндә үзара бәйләнешне оештыру өчен авыл җирлегендә яки авыллар арасындагы территориядә авыл торак пункты старостасы билгеләнергә мөмкин.

2. Авыл торак пункты старостасы составына әлеге авыл торак пункты территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия кешеләр арасынан авыл җирлеге Советы тарафыннан билгеләнә.

3. Авыл торак пункты старостасы дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданның хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфа яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче зат түгел, хезмәт мөнәсәбәтләрендә һәм алар белән турыдан-туры бәйле башка мөнәсәбәтләрдә була алмый.

Татарстан Республикасы законы белән, тарихи һәм башка җирле традицияләрне исәпкә алып, авыл торак пункты старостасы вазыйфасының башка исеме билгеләнергә мөмкин.

4. Авыл торак пункты старостасы итеп билгеләнә алмый :

1) дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданның хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфа яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче;

2) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чикләнгән эшкә сәләтле дип танылган;

3) юк ителгән яки хөкем ителмәгән булган.

5. Авыл торак пункты старостасының вәкаләтләре авыл җирлеге Уставы белән билгеләнә һәм ул кимендә ике һәм биш елдан да ким була алмый.

Аның составына әлеге авыл торак пункты кергән җирлек Советы карары буенча, шулай ук «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 40 статьясындагы 10 өлешенең 1-7 пунктлары белән билгеләнгән очракларда вакытыннан алда түктатыла.

6. Үзенә йөкләнгән бурычларны хәл итү өчен авыл торак пункты старостасы:

1) авыл торак пункттында җирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү мәсьәләләре буенча җирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр һәм башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;

- 2) халык белән, шул исәптән гражданнар җыеннарында, җыелышларында, конференцияләрендә катнашу юлы белән хезмәттәшлек итә, мондый чаралар нәтиҗәләре буенча мөрәҗәгатьләргә һәм тәкъдимнәргә, шул исәптән җирле үзидарә органнары тарафыннан мәҗбүри карап тикшерелгән тиешле муниципаль хокукый актлар проектлары рәвешендә рәсмиләштерелгән тәкъдимнәргә җибәрә;
 - 3) авыл торак пункттында яшәүчеләргә җирле үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча хәбәр итә, шулай ук җирле үзидарә органнарыннан алынган башка мәгълүматны җиткерүдә ярдәм итә;
 - 4) җирле үзидарә органнарына халык тыңлаулары һәм җәмәгать фикер алышуларын оештыруда һәм үткәрүдә, авыл торак пункттында аларның нәтиҗәләрен халыкка җиткерүдә ярдәм итә;
 - 5) Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә муниципаль берәмлек уставында һәм (яисә) муниципаль берәмлек вәкилләклә органының норматив хокукый актында каралган башка вәкаләтләргә һәм хокукларны гамәлгә ашыра.
7. Эшчәнлек гарантияләре һәм авыл торак пункты старостасы статусының башка мәсьәләләре авыл җирлеге Уставы һәм Татарстан Республикасы Законы нигезендә җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнергә мөмкин.

28 Статья. Авыл җирлегендә яшәүчеләр җирле үзидарә тарафыннан турыдан-туры тормышка ашырылу һәм аны тормышка ашыруда катнашуның башка формалары

1. Әлеге устав белән беррәттән, федераль законнар нигезендә җирле үзидарә халык тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның катнашуы рәвешләре нигезендә, гражданнар җирле үзидарәне Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләрдә гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы.
 2. Җирле үзидарәдә яшәүчеләрнең турыдан-туры тормышка ашырылуы һәм халыкның җирле үзидарәне тормышка ашыруда катнашуы законлылык, иреклек принципнарына нигезләнә.
- Җирле үзидарә органнары һәм җирлек җирле үзидарәсенә вазыйфаи затлары халыкка җирле үзидарәдә яшәүчеләр белән турыдан-туры тормышка ашыруда һәм җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның катнашуы өчен ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек. ЖИРЛЕК СОВЕТЫ

Статья 29. Җирлек советы-җирлекнең вәкилләклә органы

1. Җирлек Советы даими эшләүче җирле үзидарәнең коллегиаль вәкилләклә органы булып тора.
2. Җирлек Советының рәсми исеме-Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы Әжмәр авыл җирлеге Советы.
3. Җирлек Советының вәкаләтләре срогы-5 ел.
4. Җирлек советы авыл җирлегендә яшәүчеләргә хисап тоту һәм контрольдә тоту.
5. Җирлек советының исеме язылган мөһер, бланклары бар.
6. Җирлек Советы эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары җирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

30 Статъя. Жирлек Советы Составы

1. Жирлек советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланучы жиде депутаттан тора.
2. Авыл жирлеге советы составына билгелэнгэн халык саныннан кимендә өчтән икесен сайлау хокукына ия.

31 Статъя. Жирлек Советы депутаты статусы

1. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре аны сайлау көненнән башлана һәм яңа чакырылыш авыл жирлеге Советы эшли башлаган көннән туктала
Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затының вәкаләтләре срогы Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә муниципаль берәмлек уставы белән билгеләнә һәм кимендә ике һәм биш ел була алмый.
2. Авыл жирлеге Советы депутаты, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт вазыйфаларын башкарган, әлеге устав белән билгелэнгән очрақлардан тыш, азат ителмәгән нигездә эшли.
3. Жирлек Советы депутаты статусы белән бәйле чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.
4. Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, жирлек Советы карарлары нигезендә тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тудырыла.
 - 4.1 депутатның сайлаучылар белән очрашулары махсус билгелэнгән урыннарда, шулай ук ишегалды территорияләрендә, аларны үткәрү тормыш белән тәэмин итү объектлары, транспорт яки социаль инфраструктура, элемтә, жәяүлеләр хәрәкәтен һәм (яки) транспорт чараларын тоткарлау яисә гражданның торак урыннарына яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына үтеп керү мөмкинлеге бозылмау шарты белән үткәрелә. Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимияте органнарына яки жирле үзидарә органнарына мондый очрашулар турында хәбәр итү таләп ителми. Шул ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарда аларны үткәрү датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.
 - 4.2 жирле үзидарә органнары депутатларның сайлаучылар белән очрашуын үткәрү өчен махсус билгелэнгән урыннарны билгели, шулай ук жирле үзидарә органнары тарафыннан сайлаучылар белән очрашулар үткәрү өчен бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели.
 - 4.3 депутатның сайлаучылар белән ачыктан-ачык чаралар рәвешендә очрашулары жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә үткәрелә.
 - 4.4 жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган гавами чара рәвешендә депутатның сайлаучылар белән очрашуларын оештыру яки үткәрүгә комачаулау үзе өчен Россия Федерациясе законнары нигезендә административ жаваплылыкка тартыла.
5. Жирлек Советы депутаты авыл жирлеге Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш, алар шул исәптән депутатның түбәндәге бурычларын үз эченә алырга тиеш:

- 1) депутат статусыннан җирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданныр эшчәнлегенә шәхсэн яисә аның якын туганнарына кагылышлы мәсьәләләрне хәл иткәндә йогынты ясау өчен файдаланмаса;
- 2) депутат вазыйфаларын объектив башкаруда шик уята алырлык үз-үзеңне тотудан тыелып торырга, шулай ук аның абруена яисә җирлек Советы абруена зыян китерә алырлык низаглы хәлләрдән качарга;
- 3) мәнфәгатләр каршылыгы барлыкка килү куркынычы янаганда - вазыйфа биләп торган затның шәхси кызыксынуы (турыдан - туры яки турыдан-туры яисә турыдан-туры яисә турыдан-туры) мәнфәгатләр конфликтын булдырмау һәм җайга салу буенча чаралар күрүне күздә тоткан хәл, вазыйфаи (хезмәт) бұрычларын тиешле, объектив һәм гадел үтәүгә йогынты ясый яисә йогынты ясый ала (вәкаләтләрне гамәлгә ашыру), - бу хакта җирлек советына хәбәр итәргә һәм әлеге мәнфәгатләр каршылыгын булдырмый калуга яисә җайга салуга юнәлтелгән;
- 4) җирлек Советында халык алдында чыгыш ясау кагыйдәләрен үтәргә;
- 5) депутат эшчәнлеге белән бәйлә булмаган максатларда, Федераль закон нигезендә депутат вазыйфаларын башкару белән бәйлә рәвештә аңа билгеле булган конфиденциаль характердагы мәгълүматка кертелгән мәгълүматны белдермәскә һәм кулланмаса;
- 6) депутат вазыйфаларын башкару белән бәйлә рәвештә физик һәм юридик затлардан (бүләкләр, акчалата бүләк, ссудалар, хезмәт күрсәтүләр, күңел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары һәм башка бүләкләр) акчалата бүләк алмаса.

6. Депутат хокуклы түгел:

- 1) эшмәкәрлек эшчәнлеге белән шәхсэн яки ышанычлы затлар аша шөгыльләнергә, шулай ук хужалык итүче субъект (билгеләнгән тәртиптә теркәлгән торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларыннан, күчемсез милек милек һәм профсоюзлардан тыш) белән идарә итәргә, әгәр федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъекты законнары нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә башкасы каралмаган булса, аңа әлеге оешма белән идарә итүдә катнашырга кушылмаган;
- 2) укытучы, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлектән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнергә. Шул ук вакытта укытучылар, фәнни һәм башка иҗади эшчәнлек, әгәр Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсе яисә Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданныры һәм гражданнылыгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый;
- 3) Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе яисә Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, идарә итү органнары, Попечительләр яки күзәтү советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларның һәм Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган структур бүлекчәләренә башка органнары составына керергә.

7. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затлар тарафыннан бирелгән керемнәр, чыгымнар, милек һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләр җирле үзидарә органнарының рәсми сайтларында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырыла һәм (яисә) массакүләм мәгълүмат чараларына муниципаль хокукый актлар белән билгеләнә торган тәртиптә бастырып чыгару өчен бирелә. Депутат тарафыннан керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында Россия Федерациясе законнары нигезендә тапшырыла торган белешмәләренә дәрәсләген һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы Президенты карары буенча Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә

«Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрдәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп торы турында» 2012 елның 3 декабрдәгә 230-ФЗ номерлы федераль закон, «аерым категорияләрдәгә затларның счетларын (кертемнәрен) ачуну һәм саклауны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы федераль закон, чит ил банкларында кулдагы акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану») Татарстан Республикасы Президенты депутат вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән жирлек советына яисә судка мөрәжәгать итә.

Татарстан Республикасы Президенты авыл жирлеге Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәжәгать иткән очракта, вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килү көне булып, әлеге гариза кергән көн санала.

8. Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты, муниципаль вазыйфа биләгән башка зат "коррупциягә каршы көрәш турында" 2008 елның 25 декабрдәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән бурычларны үтәргә тиеш. Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты, муниципаль вазыйфа биләгән башка затның вәкаләтләре "коррупциягә каршы көрәш турында" 2008 елның 25 декабрдәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп торы турында" 2012 елның 3 декабрдәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрен, тыюларны үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла", 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә "аерым категория затларга счетларны (кертемнәрен) ачуну һәм ия булуны тыю, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында кулдагы акча һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларыннан файдалануны һәм (яки) аларны куллануны тыю турында

32 Статья. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәтләр

1. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук аның сайлау округы территориясендә урнашкан предприятие, оешмалар, дәүләт һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.
2. Авыл жирлеге Советы депутаты сайлаучылар алдында җаваплы һәм аларга хисап тотта.
3. Авыл жирлеге Советы депутаты сайлаучылар алдында үз эшләре турында елга бер тапкырдан да ким булмаган хисап тотта, аларны жирлек советы эше турында даими хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкырдан да ким булмаган санда сайлаучыларны кабул итә.
4. Жирлек Советы депутаты жирлек халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәмин итү буенча законнарда каралган чаралар күрергә, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнәрен, гаризаларны, шикаятьләрен карарга, андагы мәсьәләләрен дәрәжә һәм вакытында хәл итәргә тиеш.

33 Статья. Яңа сайланган жирлек Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш авыл жирлеге Советы беренче утырышка жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча җыела. Сайлаулардан соң беренче утырыш авыл жирлеге башлыгы

тарафыннан чакырыла, ә ул булмаганда - жирлек сайлау комиссиясе тарафыннан чакырыла.

2. Сайлаулардан соң беренче утырышны жирлек советының яңа башлыгы сайланганчы жирлек Советы депутаты ача һәм алып бара.

34 Статья. Жирлек Советы Компетенциясе

1. Жирлек Советы компетенциясендә:

- 1) жирлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр кертү;
- 2) законнар нигезендә жирлек территориясендә гомуми үз-үзеңне тоту кагыйдәләрен билгеләү;
- 3) жирлек бюджетын раслау һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;
- 4) жирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, салымнар һәм җыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә аларны түләү буенча ташламалар бирү;
- 5) жирлекнең социаль-иқтисади үсеш стратегиясен раслау;
- 5.1) Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасының Социаль-иқтисади үсеш приоритетлары һәм максатлары белән килешенгән муниципаль идарә итү һәм жирлекнең социаль-иқтисади үсешенә озак сроклы максатларын һәм бурычларын билгеләү;
- 5.2) жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертелгән мәсьәләләр буенча стратегик планлаштыру документларын эшләү, карау, раслау (хуплау) ;
- 5.3) жирле үзидарә органнары тарафыннан расланган (хупланган) стратегик планлаштыру документларын тормышка ашыруны мониторинглау һәм контрольдә тоту;
- 5.4) федераль законнар һәм муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнгән стратегик планлаштыру өлкәсендә башка вәкаләтләр;
- б) жирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын һәм транспорт инфраструктурасын раслау;
- 7) жирлекнең чикләрен үзгәртү турында инициативаны тәкъдим итү;
- 8) жирлек Советына депутатлар сайлауларын билгеләү һәм жирлек Советына депутатлар сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;
- 9) жирле референдум билгеләү;
- 10) жирлек башлыгын сайлау;
- 11) жирлек башлыгы урынбасарын сайлау;
- 12) жирлек Советы депутатлары арасыннан муниципаль район Советына вәкил сайлау;
- 13) жирлек башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренә чик санын билгеләү;
- 14) жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү;
- 15) жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү;
- 16) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
- 17) жирлекнең муниципаль милкендә булган мөлкәт белән идарә итү һәм эш итү тәртибен, шул исәптән аны федераль законнар нигезендә хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; жирлек Советы тарафыннан килештереп яки расланганнан соң кире кайтару гамәлгә ашырыла торган муниципаль мөлкәт төрләре исемлеген билгеләү;
- 18) муниципаль предприятиеләрне төзү, үзгәртеп кору һәм бетерү турында карарлар кабул итү тәртибен, шулай ук федераль законнарда каралган очраклардан тыш, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәтләренә тарифларны билгеләү тәртибен билгеләү;

- 19) җирлекнең муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;
- 20) җирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәэмин итү тәртибен билгеләү;
- 21) җирлекнең Ревизия комиссиясе формалаштыру;
- 22) җирлек башлыklarын отставкага җибәрү турында Карар кабул итү;
- 23) җирле үзидарә органнары һәм җирлек җирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан җирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү вәкаләтләрен башкаруны контрольдә тоту;
- 24) җирлек территориясен төзекләндерү һәм карап тоту кагыйдәләрен раслау;
- 25) җирлекнең территориаль планлаштыру документларын, җирлекнең шәһәр төзелешен проектлаштыру буенча җирле нормативларны, җирлек территориясендә җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы нигезендә башка шәһәр төзелеше документларын раслау;
- 26) җирлек территориясендә урамнарға һәм башка торак пунктларга исем бирү һәм исемнәрен үзгәртү мәсьәләләрен хәл итү;
- 27) гадәттән тыш хәлләренә бетерү өчен җирле резервларны финанс һәм матди ресурслар булдыру һәм куллану тәртибен билгеләү;
- 28) муниципаль махсуслаштырылган торак фондының торак урыннарын бирү тәртибен билгеләү;
- 29) җирлек бюджетыннан территориаль иҗтимагый үзидарә органнарына кирәкле акчалар бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;
- 30) җирлек бюджетыннан территориаль иҗтимагый үзидарә органнарына кирәкле акчалар бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;
- 31) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерцияле булмаган оешмалар төзү турында карарлар кабул итү;
- 32) үз массакүләм мәгълүмат чараларын оештыру;
- 33) җирлек Уставына һәм җирлек Советы карарларына аңлатма бирү;
- 34) үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча җирлек Советы Регламентын һәм башка карарларны кабул итү;
- 35) җирлек Советы Аппараты турында нигезләмәне раслау;
- 36) хәрби идарә органнары белән үзара хезмәттәшлектә үз компетенциясе кысаларында авыл җирлеге территориясендә оборона өлкәсендәге законнарның үтәлешен тәэмин итү;
- 37) эшчәнлекләре күрсәтелгән органнар эшчәнлеген белән бәйлә яки аларны алып бару өлкәсендә булган Совет, Башкарма комитет һәм оешмаларның мобилизация әзерлеген һәм мобилизациясе белән тәэмин итү, тәэмин итү һәм җитәкчелек итү;
- 38) җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затлары, җирле үзидарәнең сайланулы органнары әгъзалары, җирлек Советы депутатлары, муниципаль хезмәткәрләр һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре һөнәри белем бирүне һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыру;
- 39) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән җирлекләренә вәкилләкле органнары карамагына, шулай ук әлеге устав белән җирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Җирлек советы авыл җирлеге башлыгының аның эшчәнлегенә, җирлек башкарма комитеты һәм җирлек башлыгы карамагындагы башка җирле үзидарә органнары эшчәнлегенә нәтиҗәләргә, шул исәптән җирлек Советы куйган мәсьәләләргә хәл итү турындагы еллык отчетларын тыңлый.

35 Статья. Җирлек советының эш тәртибе

1. Жирлек советының эш тәртібе әлеге Устав һәм жирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.
2. Жирлек советы эшенең төп формасы булып аның утырышлары тора, аларда жирлек Советы компетенциясенә караган мәсьәләләр хәл ителә.
3. Сайланган депутатлар санынан 50 проценттан да ким булмаган санда булса, жирлек Советы утырышлары дәрәс санала.
4. Жирлек советының чираттагы утырышлары кирәк булганда, әмма өч айга кимендә бер тапкыр уздырыла. Чираттан тыш утырышлар жирлек башлығы яисә депутатлар төркеме инициативасы буенча, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санынан кимендә өчтән бер чакырыла.
5. Совет утырышлары жирлек башлығы тарафыннан чакырыла. Авыл жирлеге Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вақыты, урыны һәм көн тәртібе турында биш көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә, ә чираттан тыш утырыш - аны үткәргә кадәр бер көннән дә соңга калмыйча.
6. Жирлек Советы утырышлары ачыктан-ачык һәм ачык үткәрелә. Советның ачык утырышларында жирлекнең теләсе кайсы кешесе катнашырга хокуклы. Регламентта каралган очракларда жирлек Советы бары тик жирлек Советына чакырылган затлар, шулай ук утырышта закон нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала торган ябык утырыш үткәрү турында Карар кабул итәргә хокуклы.
7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны үткәрү датасы, урыны һәм вақыты турында мәгълүматлар кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр күчерелә һәм кабул ителгән барлык карарлар да тавыш бирү нәтижәләрен күрсәтеп теркәлә. Жирлек советы утырышы беркетмәсенә кул куйганнан соң, жирлек башлығы аның белән жирлекнең һәр кешесе таныша ала.
8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Жирлек Советы депутаты тавыш бирү хокукын шәхсән гәмәлгә ашыра. Жирлек Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән эзләнүчән) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрен куллану очраклары әлеге Устав, жирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.

36 Статъя. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыруны жирлек башлығы башкара.
2. Жирлек Советы Регламенты нигезендә, жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләрне алдан карау һәм әзерләү өчен депутатлар арасынан, авыл жирлеге башлығының тыш, даими яки вақытлы комиссияләр (яисә) барлыкка килергә мөмкин, әлеге мәсьәләләрне әзерләү өчен җаваплы депутатлар жирлек советы эшчәнлегенең төп юнәлешләре буенча билгеләнә ала. Депутат ике даими комиссиядә дә эшләргә хокуклы.
3. Аны хәл итү буенча жирлек Советы каршында депутатлар, жирлек башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешма һәм предприятие вәкилләре, белгечләр, экспертлар һәм жирлек халкы составындагы эше, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелә ала.

37 Статъя. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләрен тормышка ашыру

1. Жирлек советы жирлек территориясендә әлеге Уставның, жирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив хокукый актларның, жирлек бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлардан файдалануны, жирлекнең үсеш программаларын куллануны, жирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген контрольдә тоту.
2. Жирлек жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнарны, әлеге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу

фактлары ачыкланган очракта, жирлек Советы карары белән, жирлек башлыгы депутатлар арасынан әлеге фактларны тикшерү өчен вакытлыча контроль комиссияләр барлыкка килергә мөмкин.

3. Законнар нигезендә жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белән жирлек бюджеты акчаларын максатчан файдалану, муниципаль милекне куллану нәтижелеге буенча тикшерүләр (ревизияләр) үткәрелә ала. Күрсәтелгән контроль һәм экспертиза-аналитика чараларын үткәру тәртибе жирлекнең ревизия комиссиясе турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Авыл жирлеге башкарма комитеты, предприятие, учреждениеләр, оешмалар, вазыйфаи затлар, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, әгәр законда башкача билгеләнмәгән булса, жирлек Советы мөрәҗәгатә, аның контроль комиссияләре, жирлек Советы депутаты тарафыннан соратып алына торган мәгълүматны жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча бирергә, ә законнарны, муниципаль норматив хокукый актларны бозган очракта, закон бозуларны бетерү һәм гаепле затларны җаваплылыкка тарту өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Жирлек советы авыл жирлеге башлыгының аның эшчәнлегә, жирлек башкарма комитеты һәм башка ведомство карамагындагы жирле үзидарә органнары эшчәнлегә нәтижеләре, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү турындагы еллык отчетларын тыңлый.

6. Контроль функцияләрен тормышка ашырып, жирлек советы авыл жирлеге Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкару-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

38 Статья. Муниципаль район Советына авыл жирлеге вәкилен сайлау

1. Авыл жирлеге вәкиле Спас муниципаль районы Советына депутатлар арасынан яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

2. Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш биргән кандидат сайланган дип санала.

39 Статья. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) жирлек Советы тарафыннан үз-үзен таркату турында Карар кабул итү;

2) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча жирлек Советының роспускасы»;

3) әлеге составның жирлек Советы депутатларының, шул исәптән депутатлар үз вәкаләтләрен туктатуга бәйле рәвештә, хокуксыз булуы турында Татарстан Республикасы Югары суды карары үз көченә керү хакында;

4) жирлекне законнар нигезендә, шулай ук жирлек бетерелгәндә үзгәртеп корулар;

5) жирлек чикләрен үзгәртү нәтижәсендә килеп чыккан 25 проценттан артык сайлаучылар санын арттыру.

6) гражданның турыдан-туры белдерүләре юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару вакытын бозу.

7) шәһәр округы белән берләшүгә бәйле рәвештә жирлек статусын югалткан очракта;

2. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату аның депутатлары вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга китерә.

3. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар федераль законда билгеләнгән срокларда үткәрелә.

40 Статъя. Жирлек советының үз-үзен таркату турында Карар кабул итү тәртибе

1. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы карар жирлек башлыгы яки жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә яртысы күләмендә депутатлар төркеме инициативасы белән кабул ителергә мөмкин.

2. Самороспуск турында Карар кабул итү инициативасы күрсәтелергә мөмкин түгел:

1) жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) жирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау чорында;

3) жирлек башлыгын чакыртып алу яки аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдим үз-үзен таркату мотивларын үз эченә алырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен нигезли торган башка материаллар теркәлә ала.

4. Депутатлардан үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне алдан карау өчен жирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Жирлек советы яки авыл жирлеген башлыгы карары буенча жирлек советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә гавами тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Авыл жирлеген Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карап тикшерүнең давамлылыгы жирлек Советы депутатлары һәм жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартлары һәм нигезләүләре турында һәрьяклап һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Самороспуск турында карар үз-үзен таркату турында инициатива тәкъдим ителгән көннән соң ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы карар яшерен тавыш бирү юлы белән жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесе тавышы белән кабул ителә.

7. Үз-үзен таркату турында кабат инициатива жирлек Советы тарафыннан кире кагылган очракта үз-үзен таркату турында мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да иртәрәк күрсәтелергә мөмкин.

41 Статъя. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла очракта:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китүләре;

3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә чикләнгән эшкә сәләтсез дип тану;

4) суд тарафыннан вафат булган дип танылу яисә белдерүнең билгесез;

5) суд гаепләү карарының законлы көченә керүе;

6) даими яшәү урынына Россия Федерациясеннән читкә чыгу;

7) Россия Федерациясе гражданлыгы туктату, чит ил дәүләте гражданлыгы туктату - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил дәүләт гражданын сатып алырга яисә аларга яшәү төрен яисә Россия Федерациясенең халыкара килешүе катнашучысы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ алырга хокукы, аның нигезендә чит ил гражданы, чит ил дәүләте гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, жирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы;

- 8) сайлаучылар тарафыннан бәяләмә;
 - 9) җирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;
 - 10) хәрби хезмәткә яисә аны альтернатив граждандан хезмәтенә алмаштыручы юнәлешләргә чакыру;
 - 11) федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.
2. Үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы депутатның вәкаләтләре «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында " 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләренә үтәмәгәндә вакытыннан алда туктатыла.
3. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1-8, 10 һәм 12 пунктларында күрсәтелгән очракларда җирлек Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турындагы карар, вәкаләтләренә вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән 30 көннән дә соңга калмыйча, ә әгәр бу нигез җирлек Советы утырышлары арасында барлыкка килгән очракта – мондый нигез барлыкка килгән көннән өч айдан да соңга калмыйча җирлек Советы тарафыннан кабул ителә.
- 4 әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пункттында каралган очракта җирлек Советы депутаты вәкаләтләре җирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.
5. Җирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, депутатның өстәмә сайлаулары федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

IV бүлек. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫ

42 Статья. Җирлек башлыгы-җирлекнең югары вазыйфаи заты

1. Җирлек башлыгы җирлекнең иң югары вазыйфаи заты булып тора.
2. Җирлек башлыгы җирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе булып тора.
3. Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы Әжмәр авыл җирлегенә башлыгы вазыйфасының рәсми исеме.
4. Җирлек башлыгы вазыйфасы буенча Спас муниципаль районы Әжмәр авыл җирлегенә Советы депутаты булып тора.
5. Авыл җирлегенә башлыгы бер үк вакытта җирлек советын һәм җирлекнең башкарма комитетын җитәкли.

43 Статья. Җирлек башлыгын сайлау тәртибе

1. Авыл җирлегенә башлыгы яңа сайланган Советның беренче утырышында җирлек Советы депутатлары арасынан яшерен тавыш биру юлы белән сайлана. Авыл җирлегенә башлыгын сайлау җирлек Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасынан, шул исәптән җирлек халкы, җәмәгать берләшмәләре тәкъдимнәре нигезендә башкарыла.
2. Җирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыграгы тавыш бирсә, сайланган җирлек башлыгы булып санала.

44 Статья. Җирлек Башлыгы Статусы

1. Җирлек башлыгы даими нигездә эшли.

2. Спас муниципаль район Советында даими рәвештә алыштырыла торган жирлек башлыгы вазыйфасына сайланган очракта, ул жирлек башлыгы вәкаләтләрен азат ителмәгән нигездә башкара.

3. Жирлек башлыгы үз эшчәнлекләрендә жирлек халкына һәм жирлек советына федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә контрольгә алынды һәм хисап тотты.

4. Жирлек башлыгы жирлек халкы һәм жирлек Советы алдында үзләренең эш нәтижәләре, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләренә хәл итү турында елга бер тапкыр хисап тотта.

5. Жирлек башлыгы «коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнары аларның керемнәренә туры килүен тикшереп торы турында» 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы федераль закон, «аерым категорияләрдәге затларның сәхәтларын (кәртәмнәр) ачуны һәм ия булуны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы федераль закон, чит ил банкларында акча һәм кыйммәтләр әйбәрләр сакларга, Россия Федерациясә территориясеннән читтә үрнашкан, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану».

45 Стәтья. Жирлек Башлыгы Вәкаләтләре

1. Жирлек Башлыгы:

1) жирлек исеменнән башка муниципаль берәмлекләренәң жирле үзидәрә органнары, дәүләт хахимияте органнары, граждәннар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә катнаша, ышанычсыз жирлек исеменнән эш итә;

2) жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек советы утырышларын чакыра һәм аларга рәислек итә;

3) әлеге устав белән билгеләнгән тәртиптә жирлек Советы кабул иткән хокукый актларга имза сала һәм халыкка житкәрә;

4) жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча үз вәкаләтләре чикләрендә хокукый актлар чыгара;

5) жирлек Советы эшендә хәбәрдарлыкны тәәмин итү һәм жәмәгәтьчелек фикерен исәпкә алу буенча чаралар күрә;

6) граждәннарны кабул итүне, аларның мәрәжәгәтьләрен, гаризаларын һәм шикаяятьләрен карауны оештыра;

7) жирлек Советы сессияләре беркетмәләрен имзалый;

8) жирлек Советы аппараты эше белән житәкчелек итә;

9) жирлек Советының контроль вәкаләтләрен гәмәлгә ашыруны координацияли;

10) үз вәкаләтләре чикләрендә расланган бюджет нигезендә жирлек чаралары белән эш итә; Жирлек советы эшчәнлеген тәәмин итү һәм карап тоту өчен жирлек бюджетында каралган чыгымнар буенча акча бүлүче булып тора;

11) граждәннарның турыдан-туры ихтыяр белдерүләре юлы белән кабул ителгән карарны тормышка ашыру буенча жирлек советының хокукый акты кабул итүне законнар һәм әлеге Устав нигезендә оештыра;

12) жирлек жирле үзидәрә органнарының федераль башкарма хахимият органнарының территорияль органнары, жирлек территориясендә эшләүче башка федераль органнар белән кирәкле хезмәттәшлеген тәәмин итә;

13) жирлек исеменнән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хахимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләренәң жирле үзидәрә органнары белән килешүләр һәм килешүләр төзи, Татарстан Республикасы дәүләт хахимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек итү һәм эшчәнлекне координацияләү турында килешүләр төзи;

- 14) жирле үзидарэ органнары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарэ органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруны тәэмин итә;
- 15) жирлек Башкарма комитетының шәхси идарә итү принципларында эшчәнлеге белән җитәкчелек итә һәм үз компетенциясенә кергән жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан үз вәкаләтләрән үтәү өчен шәхси җаваплылык тотат;
- 16) жирлекнең башкарма комитетын жирлек Советы, жирлекнең башка жирле үзидарэ органнары һәм башка муниципаль берәмлекләрнең, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә тәкъдим итә;
- 17) жирлек Советы каравына жирлек бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турындагы хисапларны тәкъдим итә;
- 18) жирлек Советы каравына жирлекнең социаль-икътисадый үсеше планнары һәм стратегиясе проектларын һәм аларның үтәлеше турында хисапларны тәкъдим итә;
- 19) жирлек Советына раслауга Башкарма комитет структурасы проектын кертә, жирлек Башкарма комитетының хезмәткәрләр саны һәм хезмәткә түләү фонды тарафыннан билгеләнгән структурага туры китереп штат расписаниесен раслый;
- 20) жирлек Башкарма комитетының муниципаль хезмәткәрләрен һәм башка хезмәткәрләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тотат, аларга кызыксындыру һәм дисциплинар җаваплылык чаралары куллана;
- 21) жирлек башкарма комитеты тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарэ органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруны тәэмин итә, аларны үтәү өчен шәхси җавап тотат; тиешле законнар нигезендә һәм үтәү йөзеннән тапшырылган дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара;
- 22) жирлек башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукый актлар, шулай ук жирлек Башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар бастырып чыгара;
- 23) жирлек Советына үзенең эшчәнлеге һәм эшчәнлеге турында отчет тәкъдим итә;
- 24) халыкка даими рәвештә жирлек башкарма комитеты эшчәнлеге турында хәбәр итә, гражданнырны кабул итүне оештыра, айга бер тапкырдан да ким булмаган гражданнырны кабул итә, гражданнырның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;
- 25) жирлекнең дәүләт һәм башка органнарында мәнфәгатләрен тәэмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, жирлек башкарма комитеты исемнән судка гариза бирә, ышанычнамә бирә;
- 26) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлек башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләренә, шулай ук әлеге Устав, жирлек Советы карарлары белән жирлек башлыгы компетенциясенә караган башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

Мәкалә 46. Жирлек башлыгы урынбасары

1. Авыл жирлеге башлыгы тәкъдиме белән депутатлар арасыннан жирлек башлыгы урынбасары сайлана.
2. Авыл жирлеге башлыгы урынбасары, әгәр жирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.
3. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыграгы тавыш бирсә, жирлек башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

4. Жирлек башлыгы урынбасары вазыйфаларны жирлек Советы Регламентында билгелэнгән бурычларны бүлүгә туры китереп башкара, жирлек башлыгы йөкләмәсен үти, ә вакытлыча булмаган очракта (авыру яисә отпуск белән бәйле рәвештә), яисә үз бурычларын үтәү яисә вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылмаса, жирлек башлыгы вазыйфаларын башкара.

5. Жирлек башлыгы урынбасары әлеге Уставның 43 статьясындагы 2 пункттында күрсәтелгән очрактан тыш, азат ителмәгән нигездә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

6. Жирлек башлыгы урынбасарының вәкаләтләре әлеге Уставның 39 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

7. Авыл жирлеге башлыгы урынбасары теләсә кайсы вакытта жирлек башлыгы инициативасы буенча кабул ителгән яки жирлек Советы депутатларының билгелэнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше күләмендә депутатлар төркеме таләбе буенча жирлек Советы карары буенча да вазифадан чакырылырга мөмкин. Жирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар жирлек Советы депутатларының билгелэнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

47 Статья. Жирлек башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла очракта:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китүләр;

3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрена 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага жиберү»;

4) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә чиклэнгән эшкә сәләтсез дип тану;

5) суд тарафыннан вафат булган дип танылу яисә белдерүнең билгесез дип танылу;

6) аның законлы көченә керүе суд гаепләү карары;

7) даими яшәү урынына Россия Федерациясеннән читкә чыгу;

8) Россия Федерациясе гражданлыгы туктатылу, чит ил дәүләте гражданлыгы туктатылу – Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил дәүләт гражданын сатып алырга яисә аларга яшәү төрен яисә Россия Федерациясенең халыкара килешүе катнашучысы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ алырга хокуклы, аның нигезендә чит ил гражданы, чит ил дәүләте гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы;

9) сайлаучылар тарафыннан бәяләмә;

10) сәламәтлеге торышы буенча суд тәртибендә билгелэнгән чыдамлык жирлек башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра алмаулары;

11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрена 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә, шулай ук жирлек бетерелгәндә авыл жирлеген үзгәртеп кору;

12) шәһәр округы белән берләшүгә бәйле рәвештә муниципаль берәмлек статусын югалткан;

13) жирлек чикләрен үзгәртү яки муниципаль берәмлек белән жирлек берләшүе нәтижәсендә барлыкка килгән сайлаучыларның санын 25 проценттан артыгракка арттыру;

14) гражданның турыдан - туры белдерүләре юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый акты бастырып чыгару вакытын бозу;

15) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында " 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләргә үтәми.

16) жирлек башлыгының вәкаләтләре, шулай ук, Россия Федерациясе Президентының ышанычын югалтуга бәйле рәвештә, вакытыннан алда туктатыла:

1) жирлек башлыгы, аның ире һәм балигы булмаган балалар тарафыннан "аерым категория затларның счетларын (кертемнәр) ачуны һәм булдыруны тыю турында" Федераль закон белән билгеләнгән тыюны үтәмиләр, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында кулдагы акчалар һәм кыйммәтле әйберләр сакларга, чит ил финанс инструментларыннан файдаланырга һәм (яки) файдаланырга";

2) муниципаль сайлауларда сайланган жирлек башлыгына карата Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачу яки аларның булу, чит ил финанс инструментларын куллану һәм куллану фактларын билгеләү, күрсәтелгән затлар муниципаль район башлыгын, шәһәр округы башлыгын сайлауда кандидатлар сыйфатында теркәлгән чорда

2. Авыл жирлеге башлыгының әлеге статьяның 1-11, 15 һәм 16-часть пунктларында күрсәтелгән нигезләр буенча вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, жирлекнең яңа башлыгын сайлау жирлек Советының якындагы утырышында гамәлгә ашырыла.

3. Әгәр жирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда алты айдан да ким булмаган вакыт эчендә туктатылса, жирлек Советы карары буенча яңа башлык сайлау үткәрелергә мөмкин.

V. Жирлекнен башкарма комитеты

48 Статья. Авыл жирлеге башкарма комитеты-жирле үзидарә башкарма-боеру органы

1. Авыл жирлеге башкарма комитеты жирлекнең башкарма-боеру органы булып тора.

2. Авыл жирлеге башкарма комитетының рәсми исеме - Татарстан Республикасы Спас муниципаль районы Әжмәр авыл жирлеге башкарма комитеты.

3. Авыл жирлеге башкарма комитеты жирлек Советына хисап тотты һәм контрольдә тотты.

4. Авыл жирлеге башкарма комитеты мөнере, исеме язылган бланклары, шулай ук гражданлык хәле актларын дәүләт теркәвенә алу вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен Россия Федерациясе гербы сурәтләнгән түгәрәк мөнере бар.

5. Жирлек башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

49 Статья. Жирлек башкарма комитеты структурасы

1. Жирлек башкарма комитетының структурасы жирлек башлыгы тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Авыл жирлеге башкарма комитеты структурасына Башкарма комитет жетәкчесе - Жирлек башлыгы, авыл жирлеге башкарма комитеты Секретаре, жирлек башкарма комитетының башка вазыйфаи затлары керә.

50 Статья. Жирлек башкарма комитеты вәкаләтләре

. Авыл җирлеге башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанслар һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- җирлек бюджеты проекты тәзи, җирлекнең социаль-икътисади үсеш планнарын һәм стратегиясен раслый;

- җирлек бюджетының үтәлешен тәэмин итә, җирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясен тормышка ашыруны оештыра;

- җирлек бюджетының үтәлеше, җирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясен тормышка ашыру турында отчет әзерли;

- җирлекнең икътисад һәм социаль өлкә торышын характерлаучы статистик күрсәткечләр җыюны һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына бирүне оештыра;

2) муниципаль милек белән идарә итү өлкәсендә, җирлек территориясендә предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәتلәр:

- җирлекнең муниципаль милеккә булган милек белән идарә итә, муниципаль милек объектларын булдыру, сатып алу, файдалану, эш белән тәэмин итү һәм арендау буенча мәсьәләләргә хәл итә;

- җирлек Советы карары белән билгеләнгән очрақларда, җирлек Советының килештерүенә (раславына) муниципаль милеккә тартып алу, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр әзерли һәм кертә;

- муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән җирлекнең икътисади һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында килешүләр тәзи; җирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр төзүгә ярдәм итә;

- җирлек советы билгеләгән тәртип нигезендә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр булдыра, аларның эшчәнлек шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләрен финанслауны тәэмин итә, муниципаль учреждениеләргә һәм Предприятиеләргә үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның җитәкчеләрен эштән азат итә;

- муниципаль заказ формалаштыра һәм урнаштыра; бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль йөкләмә үтәлешен финанс белән тәэмин итә; җирлеккә төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция җитештерү, халыкның көнкүреш һәм социаль – мәдәни ихтыяжларын канәгатьләндерү өчен кирәкле хезмәтләр күрсәтү буенча заказчы булып тора, моның өчен җирлекнең матди һәм финанс чараларын кулланып башка эшләр башкаруга заказчы булып тора;

- кече һәм урта эшмәкәрлеккә үстерү өчен шартлар тудыра;

3) территорияль планлаштыру, җирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, әйләнә-тирәлеккә саклау өлкәсендә:

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, тиешле органнарга табигатьтән файдалану турындагы законнарны бозучы предприятие, учреждение, оешмаларның әйләнә-тирәлеккә куркыныч тудыручы гамәлләре турында хәбәр итә;

4) Төзелеш, транспорт һәм элемент өлкәсендә:

- социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтажлар буларак гражданны билгеләнгән тәртиптә исәпкә алып бара;

- билгеләнгән тәртиптә торак биналарны торак булмаган биналарга һәм торак булмаган биналарга күчерү турында карарлар кабул итә, торак биналарны үзгәртеп кору

һәм үзгәртеп планлаштыруны килештерә, билгеләнгән тәртиптә муниципаль торак фондының торак урыннарын яшәү өчен яраксыз дип таний;

- жирилектә яшәүче һәм торак шартларын яхшыртуга мохтаж аз керемле гражданны торак законнары нигезендә торак урыннары белән тәмин итә;

- муниципаль торак фондын төзүне һәм тотуны, торак төзелеше өчен шартлар булдыруны оештыра;

- муниципаль торак фондыннан файдалануны һәм сакланышын, әлеге фондның торак урыннарының санитар һәм техник кагыйдәләр һәм нормаларга, законнарның башка таләпләренә туры килүен муниципаль контрольдә тотат;

- халыкны элементә хезмәтә белән тәмин итү өчен шартлар булдыруны тәмин итә;

5) авыл хужалыгын һәм эшкүарлыкны үстерү өлкәсендә:

- авыл хужалыгы житештерүен үстерү һәм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү, кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү өчен шартлар тудыру өчен шартлар тудыра;

6) халыкка торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

- халыкны жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтә күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра; базар һәм ярминкәләр оештыра;

- жирилек халкы күпләп ял итә алсын өчен шартлар тудыра һәм халыкның массакуләм ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыру, шул исәптән гражданның су гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр бие полосуларына ирекле үтеп керүен тәмин итүне дә кертеп;

- жирилек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакуләм спорт үсеше өчен шартлар тәмин итә, жирилекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыра;

- жирилектә балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм тормышка ашыра;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм күмү урыннарын карап тотуны тәмин итә;

- транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын һәм жирилекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм тормышка ашыра;

- энергияне саклау һәм энергетика нәтижәләлеген арттыру өлкәсендәге муниципаль программаларны гамәлгә ашыра, муниципаль берәмлек чикләрендә муниципаль торак фонды булган күпфатирлы йортларны энергетик тикшерүне оештыра һәм энергияне саклау һәм энергетика нәтижәләлеген арттыру турындагы законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;

- «жылылык белән тәмин итү турында " Федераль законда каралган жылылык белән тәмин итүне оештыру вәкаләтләрен гамәлгә ашыра»;

- су белән тәмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендә «су белән тәмин итү һәм ташландык суларны агызу турында " Федераль законда каралган вәкаләтләрне гамәлгә ашыра»;

- коммуналь инфраструктура системасына тоташтыру тарифлары, коммуналь комплекс оешмаларының коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәтләренә тоташтыру, тарифлары, кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмә түләүләр жайга сала.

- жирилек чикләрендә халыкны су белән тәмин итү, су бүлү, халыкны Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә ягулык белән тәмин итү;

7) төзекләндерү өлкәсендә:

- коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым жыю) һәм транспортлау буенча эшчәнлекне оештыруда катнаша;

- жирлек территориясен төзекләндерүне (урамнарны яктырту, территорияне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йортлар номерлары белән күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тотуны да кертеп) оештыра;

- адресация объектларына адреслар бирә, адресларны үзгәртә, юкка чыгара, урам-юл челтәре элементларына (федераль эһәмияткә ия автомобиль юлларына, региональ яки муниципаль эһәмияткә ия автомобиль юлларына, муниципаль районның жирле эһәмияткә ия булган автомобиль юлларына тыш), жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына исем кушу исемен бирә, мондый атамаларны үзгәртә, юкка чыгара, мәгълүматны Дәүләт адрес реестрында урнаштыра.

8) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәэмин итү, Халыкны һәм территорияне гадәттән тыш хәлләрдән саклау өлкәсендә

- жирлек территориясендә законнарның, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнарының актларының үтәлешен, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәэмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яки арбитраж судта, жирле үзидарә хокукларын бозучы дәүләт хакимияте органнары һәм дәүләт вазыйфаи затлары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар актларына шикаять бирә;

- жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнарға һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыру;

- жирлек торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткәрүне тәэмин итә;

9) мәдәният, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:

- жирлек милкәндә булган мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклауны, куллануны һәм популярлаштыруны, жирлек территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) эһәмияттәге мәдәни халык объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклауны тәэмин итә;

- жирле традицион халык сәнгәтен үстерү, жирлектә халык сәнгәтен саклап калу, торгызу һәм үстерү өчен шартлар тудыра;

- жирлек территориясендә урнашкан муниципаль музейларның эчтәлеген тәэмин итә;

- балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм тормышка ашыра;

- инвалидлар, сәламәтлекләре чикләнгән затлар, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә булышлык күрсәтә.

10) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә;

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирлек жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән матди һәм финанс чараларының исәбен алып бара һәм тиешле куллануны тәэмин итә;

- федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисап тапшыра;

- жирлек Советы карарлары нигезендә үзләренә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен жирлек жирле үзидарә органнары карамагында булган матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан өстәмә файдалануны тәэмин итә.

11) башка вәкаләтләр:

- жирлек ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрнең үтәлешен тәэмин итә, федераль закон нигезендә ясалма жир кишәрлеген төзү турында килешү төзү хокукына ачык аукцион үткәрә;

- жирлек башлыгы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди - техник һәм башка яктан тәмин итә;

- жирлекнең архив фондларын формалаштыруны тәмин итә;

- гражданнырны жирлек өчен социаль әһәмияткә ия булган эшләрне (шул исәптән дежур торуларны) ирекле рәвештә башкаруга җәлеп итү турында Карар кабул итә һәм аларны үткәрүне оештыра.

- законнарда, әлеге Устав, жирлек Советы карарлары белән жирлек советы яки жирлекнең башка жирле үзидарә органнары вәкаләтләрәнән тыш, жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

2. Башкарма комитет жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

- жирлек музейларын булдыра;

- жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр кыла;

- опека һәм попечительлек буенча эшчәнлекне тормышка ашыруда катнаша;

- жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләр хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;

-Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм жирлек территориясендә миллиәтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны тормышка ашыруга булышлык күрсәтә;

- жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне мобилизация эзрләү буенча чараларны оештыруда һәм тормышка ашыруда катнаша;

- муниципаль Янгын сагы булдыра;

- туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

- кеше хокукларын тәмин итүгә җәмәгать контролен гамәлгә ашыручы иҗтимагый күзәтү комиссияләренә һәм мәҗбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтә.

- инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында " 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның бөтенроссия иҗтимагый берләшмәләре оештырган оешмаларга ярдәм күрсәтә»;

- сыйфатка бәйсез бәя бирүне оештыру өчен шартлар тудыра
оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү тәртибе һәм шартлары билгеләнгән федераль законнар белән;

- торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарын найм килешүләре буенча гражданнырга муниципаль торак фондының торак урыннарын бирә.

- «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында " 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыра»;

- «кулланучылар хокукларын яклау турында " 1992 елның 7 февралендәге 2300-І номерлы Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру.

3. Авыл жирлеге башкарма комитеты Муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

Жирлек Башкарма комитетының муниципаль контроль өлкәсендә вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) Тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;

2) жирле үзидарә органнарына бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Татарстан Республикасы норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контроль нәтижәләлегенең мониторингын оештыру һәм үткәру, аны уздыру күрсәткечләре һәм методикасы Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан раслана;

5) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру буенча функцияләр, мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә, жирлек башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

Муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юридик затларны, шәхси эшмәкәрләрне тикшерүне оештыру һәм үткәру белән бәйлә мөнәсәбәтләргә карата "дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм индивидуаль эшқуарларның хокукларын яклау турында" 2008 елның 26 декабрендәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

VI. БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҮЗАРА ХЕЗМӘТТӘШЛЕГЕ

Мәкалә 51. Жирлекнең ревизия комиссиясе

1. Жирлекнең ревизия комиссиясе жирле үзидарәнең даими эшләүче, коллегиаль финанс контроле органы булып тора.

2. Жирлекнең ревизия комиссиясе рәисеннән һәм ике әгъзадан тора.

Жирлекнең оештыру һәм эшчәнлек тәртибе, Ревизия комиссиясе вәкаләтләре Россия Федерациясә Бюджет кодексы, " Россия Федерациясә субъектларының һәм муниципаль берәмлекләрнең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенең гомуми принциплары турында «2011 елның 7 февралендәге 6-ФЗ номерлы федераль законнар,» Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, жирлекнең Ревизия комиссиясе турындагы Нигезләмә белән билгеләнә. , башка муниципаль норматив хокукый актлар. Федераль законнар белән билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә жирлекнең Ревизия комиссиясе эшчәнлеген хокукый җайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

52 Статъя. Жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлек башкарма комитеты һәм башка жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге устав белән билгеләнгән вәкаләтләр бүленеше нигезендә жирлек Советы, жирлек башлыгы һәм жирлекнең башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль тормышка ашыра.

2. Жирлек советы һәм авыл жирлеге башкарма комитеты жирлекнең икътисадый һәм социаль үсеше процесслары белән нәтижәле идарә итү максатларында законнарда билгеләнгән, әлеге Устав формалары белән үзара хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек советы һәм жирлек башкарма комитеты кабул ителгән норматив хокукый актларны кул куелган көннән алып җиде көн эчендә җибәрәләр.

4. Жирлек башкарма комитеты житәкчесе жирлек Советына жирлек Советының, жирлек башлыгының хокукый актларын кабул итү, юкка чыгару, үзгәртү турындагы тәкъдим белән мәрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.
5. Жирлекнең башка жирле үзидарә органнарының үзара эшчәнлегә тәртибе жирлек Советы тарафыннан билгеләнергә мөмкин.

55 Статья. Жирлек жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Жирлек жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын үткәрү юлы белән яки суд тәртибендә хәл ителә.

VII . САЙЛАУ КОМИССИЯСЕ

54 Статья. Жирлекнең сайлау комиссиясе

1. Жирлек сайлау комиссиясе муниципаль сайлаулар, жирле референдум, депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне әзерләүне һәм үткәрүне, муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне, муниципаль берәмлекне үзгәртеп коруны оештыра.
2. Жирлекнең сайлау комиссиясе жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасына керми торган муниципаль орган булып тора.
3. Жирлекнең сайлау комиссиясе авыл жирлегә Советы тарафыннан федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау Кодексында билгеләнгән тәртиптә төзелә.
4. Жирлек сайлау комиссиясенә вәкаләтләре срогы биш ел тәшкил итә.
5. Жирлек сайлау комиссиясе хәлиткеч тавыш хокукы белән 6 әгъза күләмендә формалаша.
6. Жирлек сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс белән тәэмин итү жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.
7. Жирлекнең сайлау комиссиясе вәкаләтләре, аның эшчәнлегә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлегә Устав, жирлекнең сайлау комиссиясе турындагы Нигезләмә белән жайга салына. Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе вәкаләтләре территориаль сайлау комиссиясенә йөкләнергә мөмкин.

VIII . ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАН-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

55 Статья., Юридик зат хокукларына ия булган жирлекнең жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлегә Устав нигезендә юридик затның хокуклары белән жирлек советына һәм жирлек башкарма комитетына бирелә.
2. Жирлек башкарма комитеты структурасы нигезендә жирлек Советы карары нигезендә юридик затның хокуклары белән жирлек башкарма комитетының аерым органнарына бирелергә мөмкин.

56 Статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары юридик затлар буларак

1. Жирлек исеменнән милек һәм башка хокук һәм вазифаларны алырга һәм тормышка ашырырга, судта ышанычсыз чыгыш ясарга мөмкин жирлек башлыгы.
2. Юридик зат хокукларына ия жирле үзидарә органнары-идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

57 Статъя. Жирлек жирле үзидарә органнарын финанслау

Жирлек жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанслар белән тәэмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына тормышка ашырыла.

IX. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНА ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКА ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНА БИРЕЛӘ ТОРГАН СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘР

Статъя 58. Жирлек башлыгына һәм жирлекнең башка вазыйфаи затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Жирлек башлыгы һәм жирлекнең башка вазыйфаи затлары эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты вәкаләтләрен, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм Ямбақты авыл жирлеге Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

59 Статъя. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затлар эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре

1 жирлек башлыгының әлеге Уставта каралган очракларда үз вәкаләтләрен азат ителмәгән нигездә гамәлгә ашыручы урынбасарына айлык акчалата бүләк түләнә.

60 Статъя. Жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатларының кагылгысызлык гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатлары, шул исәптән жирлек башлыклары, аларны жинаять яки административ жаваплылыкка жәлеп иткәндә, тоткарлау, арест, тентү, сорау алу, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр башкарганда, шулай ук алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт урыны, аларның багажы, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар тарафыннан кулланыла торган элемент чараларын исәпкә алганда, оператив-эзләү чараларын үткәргәндә, федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә, жирлек Советы депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм аның статусына, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыкканнан соң да, тиешле башка гамәлләр өчен жинаять яки административ жаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә авыл жирлеге Советы депутаты

тарафыннан мыскыл итү, яла ягу яки башка хокук бозулар, федераль закон белән каралган жаваплылыкка тартылу очракларына кагылмый.

Жирлек жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының жаваплылыгы (статья 2007 елның 2 августындагы 38-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә)

61 Статья. Жирлек жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының жаваплылыгы

Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары законнар нигезендә жирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында жаваплы.

Статья 62. Жирлек Советы депутатларының жирлек халкы алдында жаваплылыгы

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән асыл жирлеге башлыгының, жирлек халкы алдында жаваплылыгы депутат итеп сайланган жирлек халкының ышанычын югалту нәтижәсендә килеп чыга.
2. Жирлек халкының ышанычын югалткан жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы әлеге Уставта каралган нигезләр һәм тәртиптә кире алынырга мөмкин.

63 Статья. Жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының дәүләт алдында жаваплылыгы

1. Федераль законнар нигезендә жирлек Советының, жирлек башлыгының жаваплылыгы алар тарафыннан Россия Федерациясе Конституциясен, федераль конституциячел законнарны, федераль законнарны, Татарстан Республикасы Конституциясен, Татарстан Республикасы законнарын һәм әлеге Уставны бозган очракта, шулай ук жирлек жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә үтәмәгән очракта, тиешле суд карары нигезендә гамәлгә ашырыла.
2. Жирлек Советының өземтәсе, жирлек башлыгы, жирлек башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасыннан читләштерү һәм отставкага жибәрү нигезләре һәм тәртибе «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

64 Статья. Ышанычны югалтуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны биләгән затларны эштән азат итү (эштән азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат ышанычны югалтуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:
 - 1) үзе төзегән мәнфәгатьләр каршылыгын булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча чаралар зат тарафыннан кабул ителмәү;
 - 2) зат үзенең керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүматларны тапшырмаулары яисә белә торып дәрәс булмаган яки тулы булмаган мәгълүмат тапшырулары турында;
 - 3) затның коммерция оешмасы идарәсе органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы, федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш;
 - 4) зат эшмәкәрлек эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

5) затның Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе яисә Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, идарә итү органнары, Попечительлар яки күзәтү советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларның һәм Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган структур бүлекчәләренең составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затта мәнфәгатьләр каршылыгына китерә яки китерә ала торган шәхси кызыксынучанлык барлыкка килү турында мәгълүм булган муниципаль вазыйфа биләгән зат тарафыннан ышанычны югалтуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш.

65 Статья. Жирлек жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылыгы

Жирле үзидарә органнарының һәм жирлек жирле үзидарә вазыйфаи затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

Башлык XI. ЖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

Статья 66. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасына керә:

1) жирлек уставы, жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар;

2) жирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;

3) әлеге Уставта каралган жирлек башлыгының, Башкарма комитетның һәм башка жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының норматив һәм башка хокукый актлары.

2. Жирлек уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә һәм жирлек территориясендә кулланыла. Башка муниципаль хокукый актлар жирле референдумда кабул ителгән әлеге Уставка һәм хокукый актларга каршы килергә тиеш түгел.

3. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлар тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актлар жирлекнең бөтен территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш.

4. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәлләре тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар бетерелгән яисә күрсәтелгән органнарның яисә вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеген үзгәрткән очракта, түктатылырга мөмкин - тиешле муниципаль хокукый актны кабулитү (чыгару), шулай ук суд тарафыннан кабул ителгән; жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны җайга сала торган өлешендә - Россия Федерациясе дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органы.

5. Норматив характерга ия булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкильнең тиешле күрсәтмәсен алган очракта, жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи заты тарафыннан кабул ителгән (чыгарган) жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи заты тарафыннан кичекмәстән түктатыла. Алынган күрсәтмәнең үтәлеше турында авыл жирлеге башкарма комитеты яки жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкарлар хокукларын

яклау буенча вәкаләтле вәкилгә өч көн эчендә, ә жирлек Советы - алар тарафыннан карар кабул ителгән көннән соң өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

67 Статъя. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерүләре юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү жирле референдумда белдерелгән гражданнарның турыдан-туры белдерүләре юлы белән башкарыла.
2. Әгәр жирлек халкы турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукый актны кабул итү (чыгару), жирле үзидарә органы яисә әлегә актны кабул итү (чыгару) компетенциясенә кергән жирле үзидарә вазыйфаи заты кабул итү (бастырып чыгару) таләп ителә икән, референдумда кабул ителгән карар үз көченә кергән көннән 15 көн эчендә тиешле муниципаль норматив хокукый актны әзерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан да артмаска тиеш.
3. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль норматив хокукый актның басылып чыгу вакытын бозу жирлек башлыгын чакыртып алу яисә жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

68 Статъя. Жирлек жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актлар төрләре

1. Аларга йөкләнгән вәкаләтләренә үтәү өчен жирлек жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгара:
 - 1) жирлек Советы-жирлек Советы карарлары;
 - 2) жирлек башлыгы - жирлек башлыгы карарлары һәм боерыклары;
2. Жирлекнең башка вазыйфаи затлары әлегә устав белән билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә, аларның статусын билгеләүче бүтән муниципаль норматив хокукый актларда күрсәтмәләр һәм боерыклар чыгара.

69 Статъя. Муниципаль хокукый актларны әзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектлары жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, Спас районы прокуроры, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданнарның инициативалы төркемнәре, шулай ук аны алып бару мәсьәләләре буенча жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан кертелә ала.
2. Спас районы прокуроры үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, юкка чыгару яки кабул итү турында тәкъдимнәр кертәргә хокуклы.
3. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушып бирелә торган документларның исемлеге һәм формасы жирлек Советы Регламенты һәм жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.
4. Авыл жирлеген тиешле исемлеккә керткәндә, Татарстан Республикасы законы белән, районның эшқуарлык һәм инвестиция эшчәнлегенә субъектлары өчен муниципаль норматив хокукый актларда каралган бурычларны яңа яисә үзгәртүче муниципаль норматив хокукый актлары проектлары жирлек жирле үзидарә органнары тарафыннан Муниципаль норматив хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнары тарафыннан

үздырыла торган жайга салу йогынтысын баялаелерге тиеш, моннан тыш, Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль норматив хокукый актларда билгеланган тәртиптә:

- 1) жирлек Советының жирле салымнарны һәм жыемнарны юкка чыгара торган, үзгәртүче, тутатучы норматив хокукый актлары проектлары;
- 2) бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган жирлек Советы норматив хокукый актлары проектлары.

5. Жайлау йогынтысын баялау муниципаль норматив хокукый актлар проектларын нигезләмәләрне ачыклау максатларында ясала, вводящих избыточные вазыйфаларын башкаручы, тьюлар һәм чикләүләр өчен субъектларының эшқуарлык һәм инвестиция эшчәнлегә яки күтәрергә, аларны гамәлгә кертү, шулай ук нигезләмәләрен күтәрергә барлыкка килүгә нигезсез чыгымнар субъектларының эшқуарлык һәм инвестиция эшчәнлегә һәм жирле бюджетлардан;

70 Статъя. Жирлек советының хокукый актлары

1. Авыл жирлеге Советы үз компетенциясенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, устав белән кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә, Жирлек территориясендә үтәү мәжбүри булган кагыйдәләрне билгели торган карарлар, жирлек башлыкларын отставкага жиберү турында карар, шулай ук жирлек Советы эшчәнлеген оештыру һәм аның компетенциясенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлегә устав белән кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.
2. Жирлек Советы карарлары, әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, жирлек Советы депутатларының билгеланган саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.
3. Жирле салымнар һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм гамәлдән чыгаруны, авыл жирлеге бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыруны күздә тоткан жирлек Советы карарлары жирлек Советы каравына бары тик жирлек башкарма комитеты житәкчесе инициативасы белән яки аның баяләмәсе булганда гына кертелә ала. Әлегә баяләмә аларга жирлек Советына жирлек Советы Регламентында билгеланган тәртиптә утыз көн эчендә тапшырыла.
4. Жирлек Советы карарлары кабул ителгән көннән өч көн эчендә жирлек башлыгы тарафыннан имзалана һәм әлегә Уставта билгеланган тәртиптә халыкка хәбәр ителә.

71 Статъя. Жирлек башлыгының хокукый актлары

Жирлек башлыгы законнар, әлегә Устав, жирлек Советы карарлары белән билгеланган үз вәкаләтләре чикләрендә жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар һәм күрсәтмәләр, шулай ук жирле әһәмияттәге мәсьәләләр һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча карарлар, шулай ук жирлек Башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләр чыгара.

Жирлек башлыгы "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон, башка федераль законнар нигезендә әлегә Уставка кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

72 Статъя. Муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка игълан итү) нәм аларның үз көченә керү тәртибе

1. Жирлек Советы карарлары аларга кул куелган көннән соң 10 көн үз көченә керә, әгәр карарның үзе билгеләнмәгән булса.

Салымнар нәм жыемнар турында жирлек Советының норматив хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

Жирлекнең уставын кабул итү яки әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карар федераль законда, әлеге устав белән билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Жирлек башлыгының, Жирле үзидарәнең башка вазыйфаи затларының хокукый актлары, әгәр актларда башкасы билгеләнмәгән булса, кул куелган көннән үз көченә керә.

3. Кеше нәм граждан хокукларына, ирекләренә нәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар, гамәлгә куючы булып муниципаль берәмлек торган оешмаларның хокукый статусын билгели торган муниципаль норматив хокукый актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр рәсми басылып чыкканнан соң (халыкка игълан итү) үз көченә керә.

4. Нәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары булырга тиеш: аңа кул кую датасы (жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән хокукый актлар өчен - шулай ук аны жирлек Советы кабул иткән датага), теркәү номеры, хокукый актка кул куйган вазыйфаи затның исеме, печать.

5. Авыл жирлеге Советы карарлары, аның үтәлеше турындагы хисап, жирле салымнар нәм жыемнар билгеләү турында, жирлек Советы Регламенты, жирлек Советы, жирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән башка норматив хокукый актлар, муниципаль норматив хокукый актлардан яки аларның федераль закон белән чикләнгән аерым нигезләмәләреннән тыш, жиде көн эчендә рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш (игълан ителгән).

6. Шулай ук муниципаль сайлаулар, жирле референдум билгеләү, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш биру турында норматив булмаган хокукый актлар, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлек башлыгын нәм аның урынбасарын сайлау мәсьәләсе буенча тавыш биру нәм законнар нигезендә башка актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр мәжбүри рәвештә рәсми бастырып чыгарылырга тиеш.

7. Норматив булмаган муниципаль хокукый актлар, законнар яки әлеге Устав нигезендә мәжбүри булмаган рәсми басылып чыгу (халыкка игълан итү) аларны чыгарган органнар яки жирле үзидарә вазыйфаи затларының карары буенча басылып чыгарга (халыкка игълан ителергә) мөмкин.

8. Бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) муниципаль хокукый актының реквизитлары күрсәтелә.

Муниципаль хокукый актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка игълан итү) юлы белән гамәлгә ашырыла:

- жирлек жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә куелган массакуләм мәгълүмат чараларында яисә жирлек территориясендә таралган бүтән массакуләм мәгълүмат чараларында хокукый акт текстын бастырып чыгару. Хокукый акт текстын бүтән басма МАССАКУЛӘМ мәгълүмат чараларында бастырып чыгарганда әлеге басманың рәсми басылып чыгуы турында билге булырга тиеш;

- жирлек торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмати стендларда хокукый акт текстын урнаштыру. Күрсәтелгән стендларның саны нәм аларның урнашу урыннары авыл

жирлеге Советы тарафыннан раслана һәм жирлек халкы тарафыннан муниципаль хокукый актың тексты белән тоткарлыксыз танышу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш;

- Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында түбәндәге адрес буенча урнаштыру: www.pravo.tatarstan.ru.\

- жирлекнең рәсми сайтында урнаштыру.

9. Муниципаль хокукый акты бастырып чыгарганда (халыкка җиткергәндә) басма МАССАКУЛӘМ мәгълүмат чарасы чыгу датасы яисә акты игълан итү даталары турында мәгълүматлар күрсәтелергә тиеш, алар акты җибәрү (тарату) яисә аны мәгълүмати стендта урнаштыру датасына туры килергә тиеш.

10. Жирле референдумда (гражданның җыенында) кабул ителгән карарларның хокукый актлары рәвешендә рәсмиләштерелгән муниципаль норматив хокукый актлар Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Башлыгы XII. ЖИРЛЕКНЕҢ ИКЪТИСАДИ НИГЕЗЕ

73 Статья. Жирлекнең икътисади нигезе

1. Жирлекнең икътисади нигезен жирлекнең муниципаль милкендә булган мөлкәте, жирлек бюджеты акчасы, шулай ук жирлекнең милек хокуклары тәшкил итә.

74 Статья. Жирлекнең муниципаль мөлкәте

1. Авыл жирлеге милкендә булырга мөмкин:

1) әлеге Федераль законда билгеләнгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

2) " Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында «2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт»;

3) жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының норматив хокукый актлары нигезендә тәэмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) федераль законнар белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен кирәкле мөлкәт;

5) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында " 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт.

2. Авыл жирлегеннән әлеге статьяның 1 өлеше таләпләренә туры килми торган мөлкәткә милек хокукы барлыкка килгән очракларда күрсәтелгән мөлкәт мөлкәтнең максатчан билгеләнешен үзгәртү яисә федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокта яңадан рәсмиләштерелергә тиеш.

75 Статья. Жирлекнең муниципаль мөлкәте белән идарә итү, файдалану һәм эш итү

Жирле үзидарэ органнары жирлек исеменнэн мөстәкыйль рәвештә Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган жирле үзидарэ органнарының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль милектән файдалана һәм эш итә.

2. Жирле үзидарэ органнары муниципаль милекне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарэ органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, читләштерергә, федераль законнар нигезендә башка килешүләр төзергә хокуклы.

3. Жирле үзидарэ органнары Россия Федерациясе Хөкүмәте, федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнгән тәртиптә муниципаль милек реестрларын алып бара.

76 Статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Жирлек муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, Хужалык жәмгыятьләре, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципальара жәмгыятьләр төзүдә катнаша.

2. Муниципаль предприятиеләр авыл халкының товарларга, эшләргә һәм хезмәт күрсәтүләргә ихтыяжларын канәгатьләндерү максатыннан оештырыла. Муниципаль учреждениеләр жирлекнең идарә итү, социаль һәм башка функцияләрен гамәлгә ашыру өчен булдырыла. Жирлек муниципаль предприятиеләрен һәм учреждениеләрен гамәлгә куючы функцияләрен һәм вәкаләтләрен жирлек башкарма комитеты башкара.

3. Жирлек башлыгы муниципаль предприятие яки учреждение уставын раслый, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, муниципаль предприятие яки учреждение житәкчесе вазифасыннан азат итә, аларның эшчәнлеге турындагы хисапларны тыңлый. Жирлек башкарма комитеты муниципаль предприятие һәм учреждениеләр эшчәнлегенең максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, муниципаль предприятиегә яки учреждениегә беркетелгән муниципаль милекнең сакланышын һәм кулланылышын контрольдә тоту, ревизия, инвентаризация, аудитор тикшерүләре билгели һәм житештерә.

4. Авыл жирлеге башкарма комитеты авыл жирлеге исеменнән муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидияле жавап бирә һәм аларның федераль законда билгеләнгән тәртиптә үтәләшен тәэмин итә.

77 Статья. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль милекне файдаланудан һәм хосусыйлаштырудан кергән табыш жирлек бюджетына керә.

78 Статья. Жирле үзидарэ органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Жирлек жирле үзидарэ органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законда башкача билгеләнмәгән очракта, килешү нигезендә төзелә.

XIII башлыгы. ЖИРЛЕКНЕҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

79 Статъя. Жирлек Бюджеты

1. Жирлекнен үз бюджеты бар.
2. Жирлек бюджеты жирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты рәвешендә эшләнә һәм раслана.
3. Жирлек бюджетында жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән керемнәр һәм жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итү өчен бирелгән субвенцияләр, шулай ук әлеге керемнәр һәм субвенцияләр исәбенә гамәлгә ашырыла торган жирлекләр бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.
4. Жирле үзидарә органнары федераль законнарда һәм алар нигезендә кабул ителә торган Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яки) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасының «Спас муниципаль районы» муниципаль берәмлеге жирле үзидарә органнарына жирлек бюджетының үтәләше турында хисаплар тапшыралар.

80 Статъя. Жирлектә бюджет процессы.

1. Авыл жирлеге бюджеты проектын төзү һәм карау, авыл жирлеге бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәләшен тикшереп тору, жирле бюджет үтәләше турындагы хисапны төзү һәм раслау, Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән таләпләрне үтәп, жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль гамәлгә ашырыла.
2. Авыл жирлеге бюджеты проекты, аның үтәләше турында еллык отчет, жирлек бюджетының үтәләше һәм жирле үзидарә органнары муниципаль хезмәткәрләренең, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренең саны турында квартал саен мәгълүматлар, аларның хезмәт өчен түләүгә факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми бастырып чыгарылырга тиеш (халыкка игълан ителергә).
3. Чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә кергән Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары керемнәрен үзгәртүгә китерә торган жирле салымнар турында муниципаль норматив хокукый актларга, жирлек Советының муниципаль норматив хокукый актларына үзгәрешләр кертү хакында Муниципаль норматив хокукый актлары Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирле бюджет турында Карар кабул ителгән көнгә кадәр 10 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.
4. Жирлек бюджеты проекты өч елга (Чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзелә һәм раслана.
5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс ягыннан тәэмин итү максатларында жирлекнең социаль-икътисади үсешен фаразлау нигезендә төзелә.
6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлеге бюджеты проекты, Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә һәм аның таләпләрен үтәп кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә, жирлек башкарма комитеты тарафыннан билгеләнгән тәртиптә һәм срокта төзелә.
7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты төзү:

Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә карата таләпләр) билгели торган Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Жыенына юлламасы нигезләмәләре;

бюджет сәясәтенә төп юнәлешләре һәм салым сәясәтенә төп юнәлешләре;

социаль-иқтисади үсеш фаразы;

озак сроклы чорга бюджет фаразлары проекты (бюджет фаразлары проекты, бюджет фаразлары проекты) ;

муниципаль программалар (муниципаль программалар проектлары, муниципаль программаларны үзгәрешләр проектлары).

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл җирлеге бюджеты турындагы карарда бюджет керемнәренә гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары, җирлек Советының муниципаль хокукый актлары белән билгеләнгән башка күрсәткечләр (бюджет турындагы Карардан тыш) бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш.

9. Җирлек бюджеты турындагы карар белән раслана:

- җирлек бюджеты керемнәренә Баш администраторлары Исемлеге;

- җирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганаclarының Баш администраторлары Исемлеге;

- бюджет ассигнованиеләрен Чираттагы финанс елына һәм чорына бюджет чыгымнары классификациясенә бүлекләре, бүлекчәләре (төркемнәре һәм төркемчәләре һәм төркемчәләре), муниципаль программалар һәм эшчәнлекнең программалаштырылмаган юнәлешләре буенча), чыгымнар төрләре һәм (яисә) максатчан статьялары, муниципаль программалар, муниципаль программалар һәм эшчәнлекнең программаларынан һәм программаларынан булмаган юнәлешләре буенча бүлү), Чираттагы финанс елына һәм чорына бюджет чыгымнары классификациясенә чыгымнар төрләре төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре һәм төркемчәләре (төркемчәләре һәм төркемчәләре), шулай ук план, билгеләнгән тәртиптә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законы, җирлек Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Законы нигезендә, җирлек Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнә;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасында бюджет ассигнованиеләрен бюджетлар чыгымнары классификациясенә бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары һәм чыгымнар төрләре буенча бүлү;

- гавами норматив йөкләмәләренә үтәүгә җибәрелә торган бюджет ассигнованиеләренә гомуми күләме;

- Чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларынан һәм (яисә) башка бюджетларына бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

- план чорының беренче елына җирлек бюджеты чыгымнарының гомуми күләменнән кимендә 2,5 процент күләмендә шартлы расланган (расланган) чыгымнарның гомуми күләме (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларынан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), план чорының икенче елына җирлек бюджеты чыгымнарының гомуми күләменә кимендә 5 проценты күләмендә (Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларынан бюджетара трансфертлар исәбеннән, максатчан билгеләнеше булган);

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет кытлыгын финанслау чыганаclarы;

- Чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның иң югары чиге күрсәтелгән;
- Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы белән җирлек Советының муниципаль норматив хокукый актлары белән билгеләнгән җирлек бюджетының башка күрсәткечләре.

10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турындагы карар проекты расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче ел параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турындагы карар проекты план чорының расланган бюджеты күрсәткечләрен аныкый һәм төзелә торган бюджет чорының икенче елы күрсәткечләрен раслый.

Җирлек бюджетының расланган план чоры параметрларын төгәлләштерү күздә тотыла:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл җирлеге бюджеты турында карар проектына карау предметы булып торган күрсәткечләргә төгәлләштерү;
- җирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасының расланган күрсәткечләрен арттыру яки кыскарту йә аңа җирлек бюджеты чыгымнарының өстәмә максатчан статьялары һәм (яки) төрләргә буенча бюджет ассигнованиеләрен кертү.

11. Чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл җирлеге бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта җирлек Советына тәкъдим ителә:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;
- агымдагы финанс елының узган чорында җирлекнең социаль-иқтисади үсешенең башлангыч нәтижеләре һәм агымдагы финанс елы өчен җирлекнең социаль-иқтисади үсеш нәтижеләре;
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлекнең социаль-иқтисади үсеш фаразы;
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджетының төп характеристикалары (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты) фаразлары;
- җирлек бюджеты проектына аңлатма язуды;
- бюджетара трансфертлар бүлүне исәпләү методикалары (проектлары методикалар);
- Чираттагы финанс елы ахырына һәм план чорының һәр елы ахырына муниципаль бурычның иң югары чиге;
- агымдагы финанс елына бюджет үтәлешен бәяләү;
- җирлек Советы, җирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән бюджет сметалары проектлары, күрсәтелгән бюджет сметаларына карата җирлек башкарма комитеты белән каршылыктар килеп туган очракта тәкъдим ителә;
- Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге устав белән билгеләнгән башка документлар һәм материаллар.

Бюджет турындагы карар белән расланган очракта, муниципаль программалар буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү һәм эшчәнлекнең программалаштырылмаган юнәлешләргә буенча бюджет турындагы карар проектына муниципаль программалар паспортлары тапшырыла.

Бюджет турындагы карар проекты бюджет чыгымнары классификациясенә бүлекләргә һәм бүлекчәләргә буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү белән күшымта булмаса, бюджет чыгымнары классификациясенә бүлекләргә һәм бүлекчәләргә буенча бюджет

ассигнованиеләрен бүлү белән кушымта бюджет турындагы карар проектына аңлатма язуына кертелә.

12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл җирлеге бюджеты проектын төзү Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә җирлек башкарма комитеты тарафыннан гамәлгә ашырыла.

13. Җирлек башкарма комитеты чираттагы финанс елына һәм план чорына җирлек бюджеты турындагы карар проектын агымдагы елның 15 ноябреннән дә соңга калмыйча җирлек Советы каравына кертә.

14. Җирлек бюджеты турындагы карар проектын карау һәм аны җирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән раслау тәртибе Чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турындагы карар үз көченә керүне, шулай ук әлеге карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 184.1 статьясы нигезендә күрсәткечләрне һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

15. Авыл җирлеге бюджеты турындагы карар, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм (яки) җирлек бюджеты турындагы карар белән башкасы каралмаган булса, финанс елның 1 гыйнварыннан үз көченә керә һәм 31 декабренә кадәр гамәлдә була.

Җирле бюджет проекты, җирле бюджетны раслау турында карар, аның үтәлеше турында еллык хисап, җирле бюджет үтәлеше барышы һәм җирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен белешмәләр, аларның хезмәт өчен түләүгә факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми бастырып чыгарылырга тиеш. Җирле үзидарә органнары җирлек халкына әлеге документлар һәм аларны бастырып чыгару мөмкинлеге булмаган очракта мәгълүматлар белән танышу мөмкинлеген тәэмин итә.

16. Җирлекнең җирле үзидарә органнары җирлек бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру буенча билгеләнгән федераль законнарны һәм Татарстан Республикасы законнарын үтәүне, муниципаль бурыч күләме һәм структурасын, җирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтәүне тәэмин итәләр.

17. Җирлек бюджеты керемнәре Россия Федерациясе Бюджет законнары, салымнар һәм җыемнар турындагы законнар һәм башка мәҗбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә формалаша.

18. Авыл җирлеге бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган формаларда гамәлгә ашырыла.

19. Федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очрактардан тыш, федераль дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслау өчен җирлек бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру рөхсәт ителми.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

81 Статья. Муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрен сатып алу «дәүләт һәм муниципаль ихтыяҗларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрен сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 маендагы 44-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тээмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу жирлек бюджеты акчалары хисабына башкарыла.

82 Статъя. Жирлек гражданның үзара салым акчасы

1. Гражданның үзара салым акчалары дигәндә жирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен гражданның бер тапкыр түләүләре аңлашыла. Гражданның үзара салым түләүләре күләме жирлек составына кергән торак пунктның барлык халкы өчен дә тигез күләмдә билгеләнә, аларның саны жирлек составына керүче торак пункт халкының гомуми саныннан 30 проценттан артмаска мөмкин.
2. Әлеге статъяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданның бер тапкыр бирелә торган түләүләргә кергән һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда хәл ителә, ә 4.1 пунктта каралган очракларда хәл ителә. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статъясындагы 1 өлешендә гражданның жыенында.

83 Статъя. Жирлекнең муниципаль бурыч алулары (муниципаль бурыч).

1. Авыл жирлеге Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм авыл жирлеге Уставы нигезендә муниципаль бурыч йөкләмәләре барлыкка килә торган Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә Россия Федерациясе валютасында урнашкан муниципаль берәмлек исемненән кыйммәтле кагазьләр чыгару юлы белән муниципаль бурыч алуларны һәм Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм кредит оешмаларыннан жирле бюджетка жәлеп ителә торган кредитлар гамәлгә ашырырга хокуклы.
2. Муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокукы авыл жирлеге исемненән Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә жирлекнең башкарма комитетына бирелә.

84 Статъя. Авыл жирлегенең жирле бюджеты үтәлеше.

1. Авыл жирлегенең жирле бюджеты Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.
2. Жирлек бюджеты кассаларның бердәмлегенә һәм чыгымнарның ведомствога буйсынуына нигезләнә.
3. Жирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, авыл жирлеге бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.
4. Жирлек бюджетының үтәлеше жирлекнең жыелма бюджет язмасы һәм жирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

85 Статъя. Бюджет хисабы. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык отчет

1. Жирлекнең бюджет хисабы еллык.
2. Жирлекнең бюджет хисаплылыгы авыл жирлеге башкарма комитеты тарафыннан бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының жыелма бюджет хисаплылыгы нигезендә төзелә.
3. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисап жирлек Советы карары белән раслана.

4. Ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерүне һәм жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә әзерләүне үз эченә ала.

Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү жирлекнең Ревизия комиссиясе яки жирлек Советы тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

5. Авыл жирлеге башкарма комитеты агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча аңа бәяләмә әзерләү өчен жирлек бюджетының үтөлеше турында хисап бирә. Авыл жирлеге бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә әзерләү бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерү мәгълүматлары нигезендә 1 айдан артмаган вакытка башкарыла.

6. Авыл жирлеге бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә жирлек Советына бер үк вакытта жирлек башкарма комитетына Ревизия комиссиясе тарафыннан тапшырыла.

7. Ел саен агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча авыл жирлеге башкарма комитеты хисап финанс елы өчен жирлек Советының хисап финанс елы өчен бюджет үтөлеше турындагы еллык хисабын, жирлек бюджетының үтөлеше турындагы башка бюджет хисап проектын һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документларны теркәп, жирлек советына тапшыра.

8. Авыл жирлеге бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапны карау нәтижеләре буенча жирлек советы авыл жирлеге бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапны раслау яки кире кагу турында Карар кабул итә.

Жирлек Советы тарафыннан авыл жирлеге бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапны кире каккан очракта, ул дәрәс булмаган яисә тулы чагылдырылмаган мәгълүматларны бетерү һәм 1 айдан артмаган вакытка кабат тапшыру өчен кире кайтарыла.

9. Авыл жирлеге бюджеты үтөлеше турындагы карар белән хисап финанс елында авыл жирлеге бюджеты үтөлеше турындагы хисап раслана һәм жирлек бюджеты керемнәренен, чыгымнарының һәм дефицитының гомуми суммасын күрсәтеп раслана. Хисап финанс елында авыл жирлеге бюджеты үтөлеше турындагы авыл жирлеге Советы карарына аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

- бюджет керемнәрен классификацияләү кодлары буенча жирлек бюджеты керемнәре;
- керемнәр төрләре, керемнәр подидлары кодлары, дәүләт идарәсе секторы операцияләре классификациясе буенча авыл жирлеге бюджеты керемнәре; (статья 2007 елның 2 августындагы 38-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә);
- жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча;
- бюджет чыгымнары классификациясе бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча жирлек бюджеты чыгымнары;
- бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары классификациясе кодлары буенча жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары;
- бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары төркемнәре, төркемчәләре, статьялары, төрләре буенча жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары.

86 Статья. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле Россия Федерациясе Бюджет законнары һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга сала торган башка норматив хокукый актлар үтәлешен тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле подразделяется бу тышкы һәм эчке, предварительный һәм аннан соңгы.

2. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә тышкы муниципаль финанс контроле жирлекнең ревизия комиссиясенә контроль эшчәнлегә булып тора.

3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә Эчке муниципаль финанс контроле-жирлек башкарма комитеты органнары (вазыйфаи затлар) булып торучы муниципаль финанс тикшерүе органнарының контроль эшчәнлегә.

4. Башлангыч контроль жирлекнең жирле бюджетын үтәү барышында бюджет бозу очракларын кисәтү һәм булдырмау максатыннан башкарыла.

5. Алга таба контроль жирлекнең бюджет үтәлеше нәтижәләре буенча, аларның үтәлешенә законлылыгын, исәп-хисапларның дәрәсләген билгеләү максатыннан тормышка ашырыла.

XIV БАШЛЫГЫ. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ

87 Статъя. Авыл жирлегә Уставы проектын әзерләү, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Авыл жирлегә Уставы проекты, жирлек советының әлегә Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карар проекты жирлек Советына жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициативалы төркемнәре тарафыннан кертелә ала.

2. Авыл жирлегә Уставы проекты, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектын әзерләү өчен жирлек Советы карары белән махсус комиссия төзелә ала. Күрсәтелгән комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Авыл жирлегә Уставы проекты, жирлек Уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, жирлек уставын кабул итү турындагы мәсьәләне карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, жирлек Уставына үзгәрешләр кертү, күрсәтелгән Устав проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка игълан итү) белән рәсми басылып чыгарга тиеш. Муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибен, шулай ук муниципаль берәмлек Уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция (устав) яисә Россия Федерациясе субъекты законнары нигезләмәләрен әлегә уставны әлегә норматив хокукый актларга туры китерү максатларында төгәл күрсәтү рәвешендә үзгәрешләр кертелә торган очракта, гражданның аның фикер алышуында катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка игълан итү) таләп ителми.

4. Авыл жирлегә Уставы проекты, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү турында авыл жирлегә Советы карары проекты буенча, аларны карау алдыннан жирлек Советы утырышында әлегә Устав нигезендә ачык тыңлаулар үткәрелә, Уставка үзгәрешләр бары тик жирле әнемияттәге мәсьәләләренә һәм аларны хәл итү вәкаләтләрен Россия Федерациясе Конституциясенә һәм федераль законнарга туры китерү максатларында гына кертелә.

88 Статъя. Авыл жирлегә уставын кабул итү, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Авыл җирлеге Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карар проекты карау җирлек Советы тарафыннан җирлек Советы Регламенты нигезендә ике укуларда да ким булмаган күләмдә башкарыла.
2. Авыл җирлеге Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карар проекты беренче укылышта кабул иткәннән соң, әлеге проект җирлек башлыгы, җирлек Советы депутатларына, башка субъектларга төзәтмәләр кертү өчен хокукый актлар чыгару инициативасы хокукын бирә.
3. Уставы, авыл җирлеге Советы Уставына үзгәрешләр кертү турында Карар кабул ителә күпчелек тавыш белән билгеләнгән саныннан җирлек Советы депутатлары.

Статья 89. Авыл җирлеге Уставының үз көченә керү тәртибе, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар

1. Авыл җирлеге Уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карар кабул ителгәннән соң, җирлек башлыгы Федераль законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен Мунципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең федераль органы территориаль органына җибәрелә.
2. Авыл җирлеге Уставы, авыл җирлеге Советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары дәүләт теркәвенә алынганнан соң рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка игълан ителергә) тиеш һәм рәсми басылып чыкканнан соң үз көченә керә. Россия Федерациясе Юстиция министрлыгы порталында «Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар "урнаштыру (<http://pravo-minjust.ru>, <http://право-минюст.рф>)" Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә авыл җирлеге Уставының, авыл җирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актның тексты шулай ук аларны рәсми бастырып чыгару ысулы булып тора. Җирлек башлыгы теркәлгән муниципаль берәмлек уставын, муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы муниципаль хокукый актны муниципаль берәмлекләрнең уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең федераль органы территориаль органыннан кергән көннән җиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка игълан итәргә) тиеш.
3. Җирлек уставына кертелгән һәм җирле үзидарә органнары структурасын үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр, җирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләр бүлешү (җирлек уставын законнар белән тәңгәлләштерү, шулай ук вәкаләтләрне, вәкаләтләр срогын, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларын сайлау тәртибен үзгәртү очрактарыннан тыш), әлеге үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актны кабул иткән муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләрне срогы чыкканнан соң үз көченә керә.
4. Мунципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукый акт тарафыннан кертелә, ул Рәсмиләштерелергә Мөмкин:
муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы карары (гражданныр җыены) белән аның рәисе һәм муниципаль берәмлек башлыгы кул куйган йә муниципаль берәмлек башлыгы, муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы (гражданныр җыены) рәисе вәкаләтләрне башкаручы үзе генә;
вәкиллеке орган (гражданныр җыены) кабул иткән һәм муниципаль берәмлек башлыгы кул куйган аерым норматив хокукый акт белән. Бу очракта әлеге хокукый актта вәкиллеке орган (гражданныр җыены) карарын кабул итү турында реквизитлар куела. Вәкиллеке органның мондый карарларына муниципаль берәмлек уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр үз көченә керү турында күчмә нигезләмәләрне һәм (яки) нормаларны кертү рөхсәт ителми.

5. Муниципаль берәмлек Уставын яңа редакциядә муниципаль хокукий акт белән муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында баян итү рөхсәт ителми. Бу очракта муниципаль берәмлекнең яңа Уставы кабул ителә, ә элек гамәлдә булган муниципаль берәмлек уставы һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий актлар муниципаль берәмлекнең яңа Уставы үз көченә кергән көннән үз көчен югалткан дип таныла.

6. Муниципаль берәмлек уставын Федераль законга туры китерү, Россия Федерациясе субъекты законы белән әлеге закон актларында билгеләнгән срокта гамәлгә ашырыла. Әгәр федераль закон, Россия Федерациясе субъекты законы белән күрсәтелгән срок билгеләнмәгән булса, муниципаль берәмлек уставын Федераль законга туры китерү срогы, Россия Федерациясе субъекты законы белән тиешле федераль закон, Россия Федерациясе субъекты законы үз көченә керү датасын, муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт проектының гавами тыңлауларында фикер алышуну һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка игълан итү) кирәклеген исәпкә алып билгеләнә., муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы утырышларының, мондый муниципаль хокукий акты дәүләт теркәвенә алу һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка игълан итү) сроклары вакытлылыгы һәм, кагыйдә буларак, алты айдан артмаска тиеш.